

Retorisk analyse af KL's argumentation

Kock, Christian Erik J

Published in:
Kampen mod lærerne i Danmark

Publication date:
2014

Document version
Tidlig version også kaldet pre-print

Citation for published version (APA):

Kock, C. E. J. (2014). Retorisk analyse af KL's argumentation. I L. Thording, & H. Bank (red.), *Kampen mod lærerne i Danmark: Aktører og drivkræfter, forklaringer og analyser af den dramatiske lockout og det der forandrede dansk skole i 2013* (s. 34-41). For velferdsstaten.
http://www.velferdsstaten.no/tema/markedsretting/offentligstyring/?article_id=109561

Kampen mod lærerne i Danmark

Aktører og drivkræfter, forklaringer og analyser af
den dramatiske lockout og det der forandrede dansk skole i 2013

Artikkelsamling redigert av Lissie Thording og Helene Bank

Indhold

Forord.....	3
Overgrebet mod de danske lærere	4
Den danske modell under pres	15
Matchfixing.....	18
Tillidstab og kontrolforskydninger - Fra formål til mål i den danske folkeskole.....	20
Staten ind i klasseværelset	23
Markedsorienteringen af det offentlige	32
Retorisk analyse af KL's argumentation	34

Utgiver: For velferdsstaten, 2014

ISBN: 978-82-92515-13-6

Forsidebilde: Demonstrerende lærere foran Folketinget, 20.3.2013.

Foto: folkeskolen.dk den 11. april 2013, Fotograf Bo Tornvig

Forord

”KS-direktør Per Kristian Sundnes henter inspirasjon fra lockouten av lærere i Danmark når KS onsdag starter forhandlinger om lærernes arbeidstid.” Slik framstilte Kommunal Rapport det (18.11.2013), da KS skulle møte lærernes fagorganisasjoner til det første møte i forhandlingsrunden om deres arbeidstidsordninger, som brøt sammen i midten av januar. Og KS-direktøren la selv ikke skjul på at han var inspirert av det brutale overgrepet mot lærerne som tidligere samme år var gjennomført i vårt granneland i sør: ”Det er på ingen måte noen lockoutstemning hos oss, men de resultatene som KL, som tilsvarer KS, kom fram til, skulle vi gjerne sett i Norge også”, uttalte Sundnes i samme artikkel.

Det ga oss en ekstra grunn til å søke ytterligere kunnskap om hva som hadde skjedd under den danske konflikten, der en offentlig arbeidsgiver (KL) altså sendte sine lærere ut i en fire ukers lang lockout, og der det skulle vise seg at hele det brutale overgrepet mot Danmarks Lærerforening var godt planlagt på forhånd - og ble eksekvert i nært samarbeid med en sentrum-venstreregjering bestående av Socialdemokraterne, Socialistisk Folkeparti og Radikale Venstre. En regjering som dertil, via lovveien, innfridde alle arbeidsgivernes krav, og gjorde at lærernes arbeidstid fullt og helt ble underlagt arbeidsgivers styringsrett, slik KS nå ønsker også i Norge.

De analysene og den informasjonen vi får gjennom denne rapporten, gir oss et svært interessant innblikk i hvordan en markedsorientert skolereform, en offentlig nedskjæringspolitikk og avvikling av lærernes rett til medbestemmelse på et så viktig område som organiseringen av deres arbeidstid, alle utgjorde viktige elementer i en bevisst omdanning av den danske skolen. I siste instans dreier det seg om en alvorlig svekking av den nordiske velferdsmodellen. Sann sett framstår den danske lærerkonflikten som en avgjørende styrkeprøve - en styrkeprøve de ansatte denne gangen tapte.

Det er ingen tvil om at også norske arbeidsgivere nå har blitt mer aggressive. Så vel ambisjonene som kampviljen har økt formidabelt etter at de fikk ”sin egen regjering” på plass sist høst. Forventningene er derfor store både når det gjelder mer privatisering, svekking av Arbeidsmiljøloven og angrep på tariffavtaler. Det er derfor viktig å lære av de danske erfaringene, slik at både lærere og andre står skarpere skodd etter hvert som angrepene kommer.

Vi er stor takk skyldig de danske fagforeningsledere og forskere som så velvillig har bidratt til denne rapporten. Selv om noen forhold er forskjellig mellom våre to land, tror vi rapporten vil være svært nyttig lesing for alle som er opptatt av hva som nå foregår i norsk skole. Ikke minst gjelder dette det politiske klima som hersker både blant arbeidsgivere og politiske myndigheter.

Oslo, februar 2014
Asbjørn Wahl
Daglig leder
For velferdsstaten

Overgrebet mod de danske lærere

Anders Bondo Christensen

Vi hører ofte, at den danske/nordiske aftalemodel har haft afgørende betydning for opbygningen af de velfungerende nordiske velfærdssamfund. Uanset partifarve nærmest lovsynger politikerne aftalemodellen når lejlighed byder sig. Et er imidlertid de uforpligtende ”skåltaler”, men hvordan er realiteterne i den politiske virkelighed?

2013 blev et dramatisk år i den danske undervisningssektor og ikke mindst i folkeskolen. Få toneangivende politikere viste med brutal tydelighed, at den danske aftalemodel i hvert fald ikke skulle stå i vejen for deres politiske mål, og det store flertal af politikere valgte at lukke øjne og øre og blot følge trop. Det blev endvidere tydeligt, at politikerne i vidt omfang valgte at overlade politikudviklingen til økonomisk funderede embedsmænd først og fremmest i finansministeriet og centraladministrationen men også i KL - også når det gælder uddannelse og folkeskole. Jeg vil gerne understrege, at dette er på ingen måde en kritik af de embedsmænd, der loyalt udførte deres opgave.

Overenskomstforløbet på undervisningsområdet blev et historisk brud med den danske aftalemodel. Det skyldes ikke, at regeringen i sidste ende valgte at afslutte arbejdsgivernes lockout med et lovindgreb. Det er set før. Det afgørende nye var, at udfaldet på forhånd var politisk fastlagt. Derfor blev der aldrig tale om forhandlinger. De faglige organisationer blev stillet i den situation, at den eneste mulighed for en ”aftale” var, at de skrev under på det forslag, som arbejdsgiverne i overensstemmelse med regeringen fremlagde. Hvis ikke lændede arbejdsgiverne sig tilbage og afventede, at forslaget blev gennemført ved lov.

Indholdet i det lovindgreb, der afsluttede lockouten, er sammen med en række andre begivenheder en klar dokumentation af, at regeringen på denne måde helt afmonterede forhandlingsmodellen.

Begivenhederne vil få afgørende betydning for undervisningssektoren, men begivenhederne fordrer også, at vi stopper op og reflekterer over, om vi forsat ønsker at bygge på den danske aftalemodel, og reflekterer over i hvilket omfang vi vil acceptere, at politikerne parkerer deres ansvar for udviklingen af det danske samfund hos teknokrater og embedsmænd.

Min påstand er, at den danske aftalemodel ikke er et problem for vores muligheder i en global verden men tværtimod er et helt afgørende aktiv for, at vi kan klare os i den globale konkurrence. Derfor er begivenhederne i 2013 af stor betydning. Her følger den korte version.

Mareridt eller virkelighed?

I Danmark kniber lærerne sig fortsat i armen for at overbevise sig om, at begivenhederne i 2013 ikke bare var et vanvittigt mareridt. Fornemmelsen af, at det vi har været igennem er totalt uvirkeligt, skyldes en række forhold.

1. I Danmark, der verden over er berømmet for den veludviklede sociale dialog, valgte regeringen, og senere støttet af Folketingets flertal, at diktere udfaldet af

overenskomstforhandlingerne vedrørende arbejdstid på undervisningsområdet. Resultatet var som nævnt fastlagt på forhånd, og den højt profilerede nordiske forhandlingsmodel blev sat helt ud af kraft.

2. Overgrebet blev gennemført af en Socialdemokratisk ledet regering, hvor de to øvrige partier er SF og Radikale, der traditionelt opfattes som "skolepartier". De Radikale havde forud for valget kørt en kampagne på tillid til lærerne.
3. Ingen - absolut ingen - kan give en anvisning på, hvordan ledelsen på en dynamisk undervisningsinstitution skal kunne tilrettelægge arbejdet med den lov (Lov 409), der nu regulerer lærernes arbejde.
4. Hele grundtanken er, at nu skal lederen have magten. "Lederen skal lede og fordele arbejdet" er blevet mantraet fra regering og arbejdsgivere. Og det sker samtidig med, at budskabet fra den internationale forskning er, at stor autonomi, stor frihed og dermed stort ansvar til lærerne giver eleverne den bedste undervisning.
5. Overgrebet i forhold til de frie aftaleforhandlinger var nødvendig for regeringen for at de kunne finansiere den folkeskolereform, der blev aftalt umiddelbart efter regeringen lovgav om undervisernes arbejdstidsbestemmelser. Hovedelementerne i aftalen savner enhver form for forskningsmæssig begrundelse, og den internationalt anerkendte uddannelsesforsker, John Hattie, har direkte betegnet reformen som absurd.

Hvordan kunne det ske i Danmark i 2013?

En væsentlig del af forklaringen er, at politikerne har valgt at parkere en stor del af politikudviklingen hos embedsmænd og teknokrater, der har den økonomiske styring som det helt afgørende pejle-mærke. Derfor opstår der en række forsimplede primitive logikker som: "Jo mere lærerne underviser, jo mere effektiv bliver skolen, for jo mere lærerne er sammen med eleverne, jo dygtigere bliver eleverne."

Politikerne forholder sig ikke kritisk til disse logikker men bliver i stedet instrueret i, hvordan de bedst muligt videregiver budskabet. Gennem hele forløbet gentog politikere fra såvel regeringspartierne som fra KL igen og igen budskabet: "Jo mere eleverne er sammen med lærerne, jo mere lærer de". Da de internationale undersøgelser PIRLS og TIMSS midt under forløbet totalt punkterede denne påstand ved at dokumentere, at flere timer IKKE giver dygtigere elever, men at det derimod er kvaliteten af undervisningen, der er den afgørende faktor, blev alle sejl sat for at forhindre, at denne distraherende viden fik nogen betydning. Det gik så langt, at ministeriets spindoktor forsøgte sig med en historie om, at forskerne havde misforstået deres egen forskning!

I forbindelse med politikernes gennemførelse af Lov 409 udarbejdede de samme embedsmænd, der havde udformet loven, en egentlig drejebog til politikerne med anvisning om, hvad de skulle svare journalisterne.¹

Vi har forsat til gode at møde en politiker, der har sat sig ind i, hvad loven rent faktisk betyder.

¹ <http://folkeskolen.dk/535635/afsloering-her-er-drejebogen-til-konfliktens-lovindgreb>

Forudsætningerne for forhandlingerne

Det er naturligvis vanskeligt at beskrive et langvarigt, kompliceret og dramatisk forløb på få linjer. For at få en forståelse for forløbet er det endvidere nødvendigt at kigge nogle år tilbage. Statens arbejdsgiver, der er en afdeling under finansministeriet - i dag kaldet Moderniseringsstyrelsen (MOS) - er kendetegnet ved, at medarbejderne i høj grad er teoretisk funderede akademikere uden nogen forkendskab til et arbejdsområde som undervisning. Tilgangen i MOS til aftaleforhandlingerne har i høj grad været NPM (New Public Management) med udgangspunkt i ren økonomistyring. Kommunernes arbejdsgiverorganisation (KL) har i modsætning hertil været kendetegnet ved, at embedsmænd med viden og erfaring fra området blev inddraget i aftaleforhandlingerne. De politiske forhandlere i form af borgmestre med direkte ansvar for de forskellige kommunale institutioner i deres kommune, involverede sig endvidere meget aktivt i forhandlingerne. Denne tilgang fra KL ændrede sig dramatisk forud for forhandlingerne i 2013.

KL fik ny direktør med en lang fortid i centraladministrationen og ikke mindst i finansministeriet, de fagligt funderede embedsmænds rolle blev minimeret, KL formulerede en mere "markant arbejdsgiverpolitik", de politisk valgte forhandlere indtog en langt mere perifer rolle, og der skete en lang stærkere koordinering med finansministeriet. KL kom hermed til at indtage en position, der lignede (og var underlagt) MOS. Et konkret eksempel på dette er, at KL ikke kunne eller måtte komme med et forslag til nye arbejdstidsregler for lærerne, før MOS havde afsluttet "forhandlingerne" om gymnasielærernes arbejdstidsregler.

Simple økonomiske styringsinstrumenter blev et fælles udgangspunkt for de forhandlinger, der fulgte efter og for en koordineret mediekampagne over flere år, hvor målet var at mistænkeliggøre lærernes arbejdsindsats i offentligheden. Denne del af forløbet fortjener sin helt egen beskrivelse og dokumentation, men det bliver for langt her.

Regeringens politiske indblanding i lærernes overenskomstforhold er dokumenteret på flere måder. Med udgangspunkt i aftalen om kommunernes økonomi nedsatte regeringen og KL tidligt en arbejdsgruppe med det formål at forberede forhandlingerne om lærernes arbejdstid. Allerede da arbejdsgruppen blev nedsat protesterede Danmarks Lærerforening over, at regeringen på den måde ensidigt blandede sig i parternes forhandlinger. Det officielle svar var, at der blot var tale om et samarbejde mellem to arbejdsgiverparter. Danmarks Radio (DR) dokumenterede imidlertid, at regeringspartiernes ledende politikere, departementschefen i statsministeriet og andre højt placerede personer i forhold til regeringen, var direkte indblandet i forløbet.² Danmarks Lærerforening har før og efter regeringens indgreb søgt aktindsigt i arbejdsgruppens arbejde, hvilket konsekvent er blevet afvist. Over for Ombudsmanden begrundede regeringen afvisningen med, at arbejdsgruppen afsluttede sit arbejde umiddelbart inden overenskomstforhandlingerne begyndte, og arbejdsgruppens arbejde aldrig blev brugt i forhandlingerne. Ombudsmanden har meddelt, at han må tage finansministeriets svar til efterretning, men giver udtryk for at det minder om "offentlighedstænkning" og "krumspring"³. Efterfølgende har danske medier dokumenteret, at de centrale forhandlere fra KL og MOS sad med i arbejdsgruppen! Finansministeriets forklaring om, at det langvarige arbejde i arbejdsgruppen ikke blev

² http://www.dr.dk/nyheder/politik/2013/03/17/202835.htm?ip_lists

³ http://www.ombudsmanden.dk/find/nyheder/alle/hemmeligholde_forberedelse_af_overenskomstforhandling
[ger](#)

brugt i forhandlinger, er derfor helt meningsløs, uanset om der blev udarbejdet en afsluttende rapport eller ej.

Et andet klokkeklart bevis på, at regeringen forud for forhandlingerne havde besluttet udfaldet, fremgår af det såkaldte "18. oktober papir". Papiret, der er en beskrivelse af den folkeskolereform, som regeringen fremlagde 1½ måned senere, dokumenterer helt entydigt, at regeringen allerede på det tidspunkt havde foruddiskonteret resultatet af de "forhandlinger", der endnu ikke var påbegyndt. De nye regler skulle ganske enkelt finansiere den reform, som regeringen med prompt og pragt præsenterede i begyndelsen af december. I papiret, der var udarbejdet i en snæver gruppe af embedsmænd i Finansministeriet og Ministeriet for Børn og Undervisning, henvises der gang på gang til, at finansieringen af reformen er de nye regler for lærernes arbejdstid: Eksempelvis står der: "Økonomiske konsekvenser af flere timer til en sammenhængende skoledag: Der udestår en endelig afklaring af økonomien i løftet af folkeskolen herunder beregninger knyttet til en modernisering af lærernes arbejdstidsregler"⁴.

Det siger sig selv, at dette tophemmelige dokument kun kom til vores kendskab ad uofficielle kanaler. Med direkte henvendelser til ministeren og regeringspartierne uddannelsesordførere forsøgte Danmarks Lærerforening af al magt at gøre regeringen opmærksom på de alvorlige konsekvenser, som dette projekt og denne fremgangsmåde ville få såvel for kvaliteten af elevernes undervisning som for aftalesystemet - den danske/nordiske forhandlingsmodel. Al dialog blev afvist, og vi kunne til vores store forundring konstatere, at end ikke ordførerne kendte papiret.

"Forhandlingerne"

Vi stod altså i en situation, hvor udfaldet af "forhandlingerne" om lærernes arbejdstidsregler var politisk besluttet, inden forhandlingerne gik i gang. Det medførte et helt bizart forløb.

KL havde som forventet opsagt den gældende aftale og med meget overordnede formuleringer stillet krav om en ny aftale. Allerede ved det første forhandlingsmøde den 19. december gjorde vi det klart, at KL nødvendigvis skriftligt måtte konkretisere deres krav og herunder redegøre for, hvordan den aftale, de ønskede, dels kunne skabe den nødvendige sikkerhed for lærerne, dels kunne virke som et brugbart planlægningsredskab for lederne. Dette ønske kom vi til at gentage igen og igen såvel skriftligt som mundtligt.

KL havde altså opsagt den gældende aftale, der i øvrigt kun havde fungeret i få år og som så sent i efteråret 2012 var blevet meget positivt evalueret af lærere, ledere og kommuner. Det var altså KL, der stillede krav om en ny aftale. Derfor var det naturligtvis også KL, der havde forpligtelsen til at komme med et forhandlingsudspil. Alle ved, at det er yderst komplekst at lave en helt ny arbejdstidsaftale. Derfor var det da også med stadig stigende frustration, at vi måtte konstatere, at KL gennem næsten to måneder konsekvent nægtede at imødekomme vores anmodning om et skriftligt forhandlingsudspil. Det modtog vi først den 14. februar - 14 dage før den absolutte deadline for at indgå en ny aftale! På det tidspunkt var der kun et reelt forhandlingsmøde tilbage nemlig den 26. februar - to dage før deadline!

⁴<http://www.folkeskolen.dk/~8/4/uvm-fm-papir-til-net.pdf>

De statslige forhandlinger

Denne absurde situation var imidlertid en uundgåelig konsekvens af den drejebog, der af regering og arbejdsgiver på forhånd var lagt for ”forhandlingsforløbet”. Det var på ingen måde tilfældigt, at vi på det kommunale område først modtog et skriftligt oplæg fra arbejdsgiverne torsdag den 14. februar. Baggrunden var, at MOS fredagen inden havde indgået en aftale med Akademikerne om gymnasielærernes arbejdstidsregler. Det aftaleudkast, som KL efterfølgende præsenterede på det kommunale område, var bygget op om præcist de samme principper!

Forud for aftalen for gymnasielærerne havde MOS på samme måde som KL nægtet at imødekomme organisationernes anmodning om et skriftligt forhandlingsudspil. Aftaleudkastet kom først på bordet under det forhandlingsmøde, der efter knap et døgn resulterede i at Akademikerne indgik en aftale på gymnasielærernes vegne. I gymnasielærernes organisation GL havde man derfor aldrig haft mulighed for at forholde sig til aftaleudkastet, inden aftalen blev indgået. GL's formand Gorm Leschly deltog i forhandlingerne, men det var Akademikerne, der indgik aftalen, hvilket skulle vise sig at få afgørende betydning. Gorm Leschly forklarede, at han havde forhandlet med en pistol for panden men valgte at støtte resultatet, da det kom til afstemning i Akademikernes forhandlingsudvalg. Efterfølgende blev forhandlingsresultatet underkendt i GL's repræsentantskab, og da det kom til afstemning blandt GL's medlemmer stemte ikke mindre end 85% imod. Denne markante afvisning af aftalen fik imidlertid ingen betydning, fordi aftalen var en del af det samlede Akademikerresultat, der blev stemt hjem af de øvrige akademikerne ansat i staten. Der er ingen tvivl om, at MOS bevidst brugte denne manøvre til at få et resultat i hus på underviserområdet, uden at underviserne selv reelt havde mulighed for at forholde sig til resultatet. Det blev afsættet til, at arbejdsgiverne efterfølgende præsenterede alle andre underviserorganisationer for udspil, der, hvad arbejdstid angår, svarede til det, Akademikerne havde skrevet under på. Et udspil der viste sig ikke at være til forhandling, men derimod et ultimativt krav. Denne position kunne arbejdsgiverne indtage med sikker viden om, at regeringen var parat til at gennemføre reglerne ved lov.

De kommunale forhandlinger

Konsekvensen på det kommunale område var, at der ikke på noget tidspunkt blev tale om egentlige forhandlinger. Ved det afsluttende møde tirsdag den 26. februar indledte KL's chefforhandler Michael Ziegler med at konstatere, at vi jo var presset af tiden! Det var i øvrigt første gang Ziegler overhovedet deltog i et forhandlingsmøde mellem KL og Lærernes Centralorganisation.

Fra LC's side var vi helt parate til at forhandle igennem for at nå et resultat. De besluttende organer i Danmarks Lærerforening og LC var adviseret og stod standby, så vi kunne bruge tiden optimalt. Ved mødets start fortalte vi KL's repræsentanter, at såfremt vi skulle kunne forholde os til deres udspil til en ”normalisering” af lærernes arbejdstid, var det nødvendigt, at vi kunne genfinde de regler, der er gældende for alle andre ansatte i kommunerne. Det var eksempelvis på områder som arbejdsplaner, varslinger, normperioder mm.

På KL's forslag blev vi enige om, at vi skulle tage tilbage i Danmarks Lærerforening og formulere de temaer, hvor KL's udspil efter vores opfattelse ikke levede op til de standarder, der er gældende i de andre aftaler på det kommunale område. KL ville så

vurdere, hvordan de kunne "betrygge" os forud for, at vi skulle mødes igen senere på dagen. Jeg understregede tydeligt, at "betrygge" handlede om aftalebaserede bestemmelser som for alle andre og ikke blot velmenende hensigtserklæringer. Vi begik på dette tidspunkt den fejl at forlade KL's hus. Vi fik aldrig mulighed for at komme tilbage!

Helt i overensstemmelse med det aftalte formulerede og fremsendte vi en opstilling af de områder, der efter vores mening manglede i forhold til øvrige kommunale aftaler. Efter flere timers ventetid modtog vi en mail fra KL med et højst besynderligt indhold, hvor de blandt andet brugte udtrykket "unødigt trætte" og hvor KL i øvrigt helt undlod at forholde sig til de emner, vi havde opstillet. Vi fik her den første indikation på, at KL slet ikke var indstillet på at forhandle, hvilket vi straks kraftigt imødegik i en svarmail.

Det næste der skete var, at jeg kl. ca. 01:00 blev ringet op af Michael Ziegler, der fortalte mig, at forhandlingerne var brudt sammen. Jeg var mildest talt målløs og forklarede Ziegler, at forhandlingerne jo slet ikke var begyndt. Der var derfor heller ikke konstateret nogen form for uenighed. Vi havde som aftalt fremsendt de områder, hvor vi mente, at vi skulle betrygges, og at vi nu afventede KL's tilbagemelding, så vi på den baggrund kunne gå ind i egentlige forhandlinger. Jeg gjorde klart, at hvis der var problemer med at forstå det, vi havde fremsendt, kunne vi være i KL på mindre end 10 minutter. Jeg nægtede på den baggrund at acceptere, at der var tale om et forhandlingssammenbrud.

Ziegler ønskede lidt betænkningstid og lovede at vende tilbage. 5-10 minutter senere ringede han for uden yderligere begrundelser at fastholde, at forhandlingerne var brudt sammen. Det har efterfølgende vist sig, at Ziegler havde forladt KL nogenlunde samtidig med os for aldrig at vende tilbage. Opringningerne klokken 1 om natten foregik fra privatadressen, og klokken 7 næste morgen lettede han i øvrigt på vej mod London. Det havde aldrig været meningen, at der skulle forhandles.

Uden forudgående orientering af organisationerne valgte MOS at varsle lockout af alle statsansatte undervisere uden for Akademikernes område torsdag formiddag den 28. februar. Umiddelbart efter mødtes KL's bestyrelse, og efter et kort møde blev det på et pressemøde fortalt, at KL ville varsle lockout af lærerne i kommunen. Her tegnede KL et billede af, at Lærernes Centralorganisation havde blokeret enhver forhandling og begrundede lockouten med, at LC skulle tvinges tilbage til forhandlingerne!!!

Forligsinstitutionen

Helt i overensstemmelse med reglerne på det danske arbejdsmarked blev parterne herefter indkaldt til forligsinstitutionen. Heller ikke under forligsmandens ledelse var der nogen vilje til forhandling. Bortset fra, at KL "tilbød" at indføre nogle få uforpligtende tilkendegivelser i det oprindeligt fremsatte forslag, stod arbejdsgiverne urokkeligt fast på deres udspil til aftale. En aftale der ville indføre helt nye standarder i de kommunale overenskomster, hvor der f.eks. ikke er krav om arbejdsplan, ingen varslingsbestemmelser, en opgørelse af arbejdstiden i forhold til en årsnorm og uklare overtidbestemmelser. Møderne i Forligsinstitutionen blev derfor en ørkenvandring uden nogen fremdrift. Lærernes Centralorganisation udarbejdede en sammenstilling af de regler, der er indeholdt i overenskomsterne for alle de store medarbejdergrupper i kommunerne og bad KL om at forholde sig til, hvordan tilsvarende regler kunne indarbejdes i deres aftaleudkast. Det nægtede KL. Det var derfor umiddelbart en stor overraskelse, da KL kort efter midnat den 16. marts alligevel bad om endnu et forhandlingsmøde. Set i bakspejlet er der kun den

forklaring, at KL ønskede at have deres årsmøde den 21.-22. marts overstået, inden der blev konstateret sammenbrud.

Den sidste runde i Forligsinstitutionen foregik i direkte forlængelse af KL's årsmøde, og KL havde intet nyt med til forhandlingen. Konstateringen af, at der ikke nås et resultat i "forhandlingerne" med MOS fulgte umiddelbart efter.

Lockout

I endnu et forsøg på at undgå lockouten oplyste LC alle de forslag, vi havde fremsat undervejs inklusiv et forslag der i høj grad betød en normalisering af lærernes arbejdstid⁵. Arbejdsgiverne havde konsekvent afvist at realitetsdrøfte de udspil, vi var kommet med. Det fortsatte uændret. Vi kunne skrive under på arbejdsgivernes udspil, ellers var der ingen aftale.

Efter påsken var lockouten en realitet. I løbet af de 4 uger lockouten varede kom der ikke ét nyt forhandlingsudspil fra de arbejdsgivere, der havde iværksat lockouten. Målet var helt tydeligt at splitte lærerne og tvinge os økonomisk i knæ, hvilket KL's næstformand ikke lagde skjul på, da han signalerede, at vi kunne få lov at komme på vores grædende knæ⁶.

Modsvaret var et helt enestående engagement og sammenhold fra lærerne. Søg på youtube "lærerlockout" for at få et lille indtryk af den fantastiske indsats. På trods af omfang og varighed af arbejdsgivernes lockout lykkedes det aldrig at nedbryde sammenholdet og solidariteten lærerne imellem. Et sammenhold, der fik styrke af talrige internationale støtteerklæringer fra hele verden.

Indgrebet/overgrebet

Regeringen afsluttede konflikten med en lov, der helt og holdent imødekom arbejdsgivernes krav. Og ikke nok med det - loven straffer lærerne ved at fjerne betydelige midler fra vores overenskomst. Det drejer sig om flere hundrede millioner kroner. Budskabet skulle stå lysende klart i forhold til fremtiden: I kan lige så godt acceptere vores krav, ellers straffer vi jer økonomisk!

Regeringen blev tvunget til at indrømme, at arbejdsgiverne var inddraget i udformningen af loven. Det var da også arbejdsgivernes repræsentanter, der sad og rådgav ministrene under det samråd, der blev indkaldt til under lovbehandlingen. Loven er ganske enkelt skrevet af arbejdsgiverrepræsentanterne. På trods af det har den socialdemokratisk ledede regering konsekvent ignoreret vores gentagne anmodninger om et møde for at drøfte økonomien i den vedtagne lov.

Det er uden fortilfælde, at regering afslutter en konflikt med ensidigt at tilgodese den part, der gennemtvang konflikten og i tilgift straffer den anden part. Der var ikke tale om et indgreb i en arbejdskonflikt men et overgreb, der har til formål at kyse organisationerne på det offentlige område. Konsekvenserne har vi allerede set. Pædagogerne valgte således et halvt år efter at acceptere en aftale med klart forringede vilkår. Pædagogernes

⁵ <http://www.dlf.org/pressemeddelelser/2013/marts/efter-sammenbrud-nyt-aftaleudkast-paa-bordet/>

⁶ <http://www.b.dk/nationalt/jeg-ser-kun-en-loesning-og-den-er-at-laererne-giver-efter>

formand Henning Pedersen henviste direkte til lockouten af lærerne, da han gav udtryk for, at han havde forhandlet med en pistol for panden.

Som det fremgår af det tidligere omtalte "18. oktober papir" var regeringens planlagte folkeskolereform den helt aktuelle begrundelse for, at regeringen gennemtvang ændringerne i lærernes overenskomst - det var forudsætningen for, at reformen kunne finansieres. Forhandlingerne om reformen blev da også genoptaget umiddelbart efter, at Lov 409 var vedtaget og finansieringsgrundlaget dermed var på plads.

På baggrund af intern uro i oppositionen trak forhandlingerne ud, men den 13. juni under Folkemødet på Bornholm blev der indgået et forlig, der på alle væsentlige områder byggede på skitsen i "18. oktober papiret". Dagen efter valgte regeringen og KL på et nærmest showpræget arrangement på Folkemødet at præsentere økonomiaftalen for 2014. Aftalen indeholdt en bestemmelse om, at alle lærere skal undervise 2 klokketimer - knap 3 lektioner - mere om ugen.

Lov 409 havde tjent sit formål: Finansiering af folkeskolereformen. På trods af det hævder regeringen fortsat, at overenskomstforløbet intet havde med folkeskolereformen at gøre!!!

Hvad er konsekvenserne?

Konsekvenserne af dette historiske forløb er på mange måder dramatiske.

I forhold til den danske aftalemodel, der har som helt afgørende forudsætning, at det er to suveræne parter, der forhandler og indgår aftaler, markerede regeringen, at det var de uden at ryste på hånden parate til totalt at underminere.

Under lockouten blev Christiansborg Slotsplads og de omkringliggende gader fyldt til bristepunktet til den største demonstration i siden 80'erne.⁷ Talrige organisationer bakkede demonstrationen op under mottoet: "Lærerne er de første - hvem bliver de næste?"

Regeringen (og arbejdsgiverne) valgte at lade den totale lockout af lærerne køre i hele fire uger. Havde vi valgt at udbetale traditionel konfliktstøtte i denne periode, ville selv velpolstrede Danmarks Lærerforening være blevet tvunget i knæ økonomisk. Vi har klare indikationer på, at det rent faktisk var målet. Fra private arbejdsgiverrepræsentanter ved vi, at man i Finansministeriet forud for overenskomstforløbet sammenlignede det kommende opgør med lærerne med Margaret Thatchers opgør med de engelske minearbejdere og deres organisation.

Som nævnt brugte regeringen lovindgrebet til at straffe lærerne yderligere. Budskabet skulle stå lysende klart: "Det bliver dyrt at sætte sig op mod regeringen!". Målet er, at det slet ikke bliver nødvendigt med denne magtanvendelse fremover, fordi lærerne står som et skræmmebillede. Allerede inden overenskomstforhandlingerne begyndte havde Politikens politiske analytiker Sigge Winther i en særdeles tankevækkende artikel udtrykt det på denne måde: "Danmarks Lærerforening er et dejligt velvoksnet bytte. I Finansministeriet er logikken derfor: »If you can make it here, you can make it everywhere«. Så kan de lære det."

⁷ <http://multimedia.pol.dk/archive/00739/> Intet navn 739809a.jpg

Pædagogernes accept af klare forringelser skete som nævnt med direkte henvisning til lærer-lockouten, og når gymnasielærernes formand fortsat forsvarede sit ja til den aftale, som efterfølgende blev stemt ned med hele 85% af stemmerne, sker det ligeledes med henvisning til regeringens afstraffelse af de øvrige lærerorganisationer. Regeringens budskab er forstået: »If we can make it here, we can make it everywhere«. Den danske/nordiske forhandlingsmodel er jo hermed reelt sat ud af kraft, da regeringen klart har markeret, at den kun eksisterer på regeringens nåde.

Når en socialdemokratisk ledet regering vælger at sende dette signal, er det endnu et eksempel på, at de menige politikere har sluppet styringen. Departementschefen i Finansministeriet, David Helleman, havde allerede i 2011 undsagt den danske forhandlingsmodel, fordi han ikke bare kunne komme igennem med regeringens vilje⁸. Denne holdning ligger helt i tråd med, at embedsmændene sekunderet af politikerne i stigende omfang italesætter aftaler som et af de store problemer i forhold til at kunne gennemføre den ”nødvendige” effektivisering. Dette er et grundelement i den markante relancering af NPM, som vi har oplevet i kølvandet på den såkaldte økonomiske krise. For at vi kan klare os i den globale konkurrence, skal aftaleretten erstattes af ledelsesretten - lederen skal lede og fordele arbejdet!

Disse historieløse teknokrater, der har levet et liv langt fra en almindelig arbejdsplads mangler imidlertid forståelse for, at den danske aftalemodel ikke er et problem i forhold til den globale konkurrence men derimod vores måske allerstørste aktiv. De ved ikke, at når aftaler bliver rigtigt brugt, er de ikke en hindring for effektivitet og fleksibilitet, men tværtimod en vigtig forudsætning. Gennem aftalerne forpligter parterne sig på et fælles ansvar for at sikre, at vi lykkes med den opgave, vi har. Denne måde at indrette samfundet på har været en kæmpe fordel i forhold til at finde fælles løsninger på større samfundsmæssige udfordringer på arbejdsmarkedet. Det har vi i høj grad brug for i forhold til de udfordringer, vi står overfor.

Konsekvenser for skolen

Den situation, vi står i på underviserområdet efter regeringens bevidste tilsidesættelse af den danske aftalemodel, viser med alt tydelighed konsekvenserne. Når der ikke er indgået en aftale, er det helt og holdent regeringens og KL's ansvar at sikre, at Lov 409 kommer til at fungere i dagligdagen på skolerne. Med ledelsesretten følger også ledelsespligten. Det betyder, at skolens ledelse skal forholde sig til den enkelte lærers opgavesammensætning. Det er lederens opgave at sikre, at læreren har den nødvendige tid til og de nødvendige muligheder for at løse opgaverne herunder de mange mange opgaver, som læreren gennem folkeskoleloven er forpligtet til i forlængelse af undervisningen. Helt i overensstemmelse med det, KL sagde under overenskomstforløbet, skal skolelederen forholde sig til den enkelte lærers konkrete situation, og samtidig er lederen forpligtet af det grundlæggende forvaltningsmæssige lighedsprincip, der betyder, at lederen ikke må gøre forskel, uden det kan begrundes. At påstå, at dette er mindre bureaukratisk og skaber større fleksibilitet end de aftalte regler, vi kommer fra, forudsætter total mangel på kendskab til folkeskolens virkelighed.

Gennem aftaler, inddragelse og involvering har Danmarks Lærerforening en mere end 100-årig tradition for at tage et medansvar for skolens kvalitet og udvikling. Med mere end 97%

⁸<http://www.dr.dk/Nyheder/Politik/2013/03/31/0331081241.htm>

procent af lærere, ledere og børnehaveklasseledere i folkeskolen som medlemmer, og et enestående medlemsengagement, er der meget stor vægt bag udsagnet: Medlemmerne er Danmarks Lærerforening.

Vi kommer løbende med gennemarbejdede udspil i forhold til at løse de udfordringer, der er i folkeskolen og på de andre områder, hvor vores medlemmer arbejder. Udspil hvor vi konsekvent tager udgangspunkt i den viden, vi har fra forskningen og lærernes praktiserfaring. Således også i forbindelse med regeringens reformforslag, hvor vi udgav udspillet ”Sammen gør vi en god skole bedre” ^[9]. Regeringen valgte imidlertid at fastholde udgangspunktet i ”18. oktober papiret”, der har sit udgangspunkt i økonomiforhandlingerne mellem KL og finansministeriet. Flere af de helt centrale elementer i den reform, der nu gennemføres, mangler ikke blot forskningsmæssig begrundelse, men er direkte i modstrid med den viden, vi har fra forskningen, jf. John Hatties bemærkning om, at prioriteringen er absurd.

Den 1. august 2014 står vi overfor at skulle implementere en reform, der på centrale punkter er i modstrid med den viden, vi har fra den pædagogiske forskning, og derfor også blive mødt med betydelig skepsis blandt lærerne. En skepsis der ikke bliver mindre af, at det afgørende finansieringsgrundlag er skabt til veje gennem et overgreb i forhold til lærernes overenskomst, så arbejdspresset stiger, og muligheden for at levere en undervisning af høj kvalitet derfor svækkes betydeligt. På samme tidspunkt ophører de nuværende arbejdstidsregler og erstattes af lovbestemte regler, der mangler enhver fundering i skolens dagligdag. Lederen vil stå med det fulde ansvar for, at den enkelte lærer har de nødvendige muligheder for at kunne løse sin vigtige opgave kvalificeret. Den regering, der har pålagt lederen denne opgave, har samtidig presset resurserne i forhold til den enkelte lærer betydeligt gennem deres økonomiaftale med kommunerne.

Mens lærere og ledere gør alt, hvad vi kan for at afsøge muligheder og finde retning i forhold til disse udfordringer, italesætter politikerne i regeringen og KL en ny skole med spændende, anderledes og varieret undervisning, hvor lederen engagerer sig i skolens udvikling og lærernes undervisning. På spørgsmålet om, hvordan de mener, at det skal kunne lade sig gøre, er svaret, at det overlader de til de dygtige lærere og ledere, som de gerne vil vise tillid!

I Danmarks Lærerforening vil vi gøre, alt hvad vi kan for at støtte lærere, ledere og børnehaveklasseledere i forhold til disse store udfordringer, og vi vil med de resurser, vi herudover har til rådighed gøre, hvad vi kan for at genetablere et samarbejde, hvor grundlaget er gensidig respekt og viljen til at finde fælles løsninger. Det har vi med stor succes før vist, at vi kunne. Her og nu står vi imidlertid i en situation, hvor regeringen og arbejdsgiverne bevidst valgte at fratage os medindflydelsen og dermed medansvaret for de rammer, der gælder fremover. Vi kan allerede nu i retorikken høre, at det ikke vil forhindre de samme politikere og arbejdsgivere i at give lærere og ledere, og ikke mindst Danmarks Lærerforening, ansvaret, hvis deres glansbillede af fremtidens skole ikke bliver en realitet. Det fælles ansvar for vores mest betydningsfulde samfundsinstitution, risikerer at blive afløst af kampen for at undgå ansvaret, hvis det går galt, med yderligere polarisering til følge.

De teknokrater og embedsmænd som politikerne valgte at deponere deres beslutningskompetence hos, glæder sig uden tvivl over, at de vandt ”krigen” mod lærerne,

men det store spørgsmål er, om de og ikke mindst politikerne har overskuddet, formatet og evnen til at vinde freden?

Jeg er overbevist om, at eftertiden med udgangspunkt i begivenhederne omkring lærernes overenskomst og reformen af folkeskolen vil se den afgørende positive betydning af den danske/nordiske aftalemodel. Mit håb er, at erkendelsen kommer så hurtigt, at begivenhederne i 2013 ikke får varige negative konsekvenser for uddannelsesinstitutionerne og det danske samfund.

Efterskrift

Jeg har forsøgt at lave en så reel beskrivelse af de faktiske begivenheder som muligt og give mine politiske vurdering af konsekvenserne heraf. Jeg vil stille alle ønskede bilag fra Danmarks Lærerforenings arkiv til rådighed for, i det omfang det er muligt, at dokumentere forløbet. Jeg forventer, at de der eventuelt har en anden udlægning ligeledes er parate til at fremlægge den ønskede dokumentation.

Den danske modell under pres

Dennis Kristensen

Forårets lockout af lærere og undervisere vil indskrive sig i arbejdsmarkedets historie som den overenskomstfornyelse, hvor den offentlige sektor fik sin egen Light-udgave af Den Danske Model. Den model, som eller skulle bygge på frie og fair forhandlinger og om nødvendigt på fair arbejdskamp.

Det gik galt for Den danske Model på to afgørende områder ved overenskomst (OK) 13 på det offentlige område. Det gik galt, da regeringen valgte - allerede før overenskomstforhandlingerne blev indledt - at blande sig på en hidtil uset måde. En måde, som indebar, at regeringen finansierer sin folkeskolereform ved hjælp af besparelser på de arbejdstidsregler, som parterne havde aftalt i læreres og underviseres overenskomster.

Og en måde, som betyder, at parterne i en overenskomst i den offentlige sektor ikke længere kan være sikker på, at de i fællesskab råder over den overenskomst, som de selv aftaler. De øvrige offentligt ansatte er allerede stillet i udsigt, at regeringen i et andet reformudspil - vækstplanen - vil hente finansiering i de øvrige ansattes arbejdstidsregler og arbejdsforhold. Også de arbejdstidsregler og arbejdsforhold er aftalt mellem parterne ved tidligere overenskomstforhandlinger.

Og det gik galt, da stat, kommuner og regioner valgte at bruge lockout-våbenet i fuldt omfang overfor lærere og undervisere.

Lærernes arbejdstid har været på banen længe

Vi kunne mærke allerede lang tid før, overenskomstforhandlingerne i 2013 blev indledt, at der var lagt i kakkelovnen til lærere og undervisere. I sig selv var det ikke nyt.

Kommunerne har ved alle de overenskomstforhandlinger, jeg har deltaget i fra 2005 og frem haft mere end et godt øje til læreres og underviseres arbejdstidsregler. Men hver gang er det endt med et forlig, som begge parter har kunnet leve med, og som selv kommunerne har rost. Denne gang var det dog på forhånd tydeligt, at kommunerne hvæssede kniven i en grad, så det ville blive meget vanskeligt at nå et forlig, som netop begge parter kunne leve med.

En rabies-ramt ledelsesret

Den hvæssede kniv overfor lærere og undervisere var ikke det eneste signal om nye vinde. De offentlige arbejdsgivere - især kommunerne - har med 114 års forsinkelse pludselig opdaget, at det skelsættende septemberforlig i 1899 også knæsatte arbejdsgiverens ledelsesret.

De nydannede hovedorganisationer - i dag LO og DA - aftalte efter en langvarig lockout af lønmodtagerne en byttehandel, hvor arbejdsgiverne anerkendte lønmodtagernes ret til at organisere sig i fagforeninger og indgå kollektive overenskomster, og lønmodtagerne anerkendte den private ejendomsret og derigennem arbejdsgivernes ret til at lede og fordele arbejdet.

Det faktum har der såmænd ikke siden da været tvivl om på det offentlige arbejdsmarked. Og staten har som arbejdsgiver i høj grad tænkt synkront med de private arbejdsgivere, mens kommuner og regioner i noget højere grad har tænkt i samarbejds- og aftalevejen.

Indenfor de seneste år er kommunerne især blevet bidt af en rabies-ramt ledelsesret. De har tilsyneladende som i en anden science fiction film "beamt" sig selv på en tidsrejse tilbage til 1899 og har som Burt i den gamle amerikanske Soap-opera "Skum" knipset med fingrene og gjort sig usynlig overfor de mange indskrænkninger i den frie ledelsesret, som overenskomster, tillidsrepræsentantregler, samarbejdsaftaler og omfattende beskyttelseslovgivning har tilført både private og offentlige arbejdspladser i løbet af de efterfølgende 114 år.

Det har ført til, at det ikke længere er til at møde en KL-repræsentant uden at ledelsesret indgår i samtalen. Selv ved den formelle indledning til de forliste trepartsaftaler i forsommeren 2012 måtte KL-formanden lige vifte et par gange med ledelsesretten, da parterne overfor finansministeren skulle kvittere for, at de var villige til at indgå i forhandlingerne.

S og SF på galejen

Det er egentligt forunderligt. KL er ganske vist traditionelt en konsensus-organisation, men det går alligevel over min forstand, at S- og SF-flertallet i KL's bestyrelse og Løn- og personaleudvalg er hoppet på den galej. Jeg ville have troet, at deres visioner for demokratisering af arbejdsmarkedet, trak i en helt anden retning.

KL's langt mere aggressive linje kan aflæses af deres såkaldte arbejdsgiverpolitik. Og det kom i mange faglige organisationer til at præge forberedelsen af OK 13, da KL offentlige gjorde sit oplæg til forhandlingerne, og da direktør Sine Sunesen udlagde teksten i en video, hvor der ikke blev lagt fingre imellem.

Der var vel nærmest tale om en krigserklæring. Flere skal lave mere, de ansattes medindflydelse må ikke kunne obstruere ledelsens beslutninger og beskyttelsen af de ansattes repræsentanter skal direkte inddæmmes.

Krise og arbejdsløshed som våben

Der er ingen tvivl om, at krise og arbejdsløshed påvirker lønmodtagerne. Vi er så at sige på hælene, når vi forhandler overenskomster i disse år. Det flytter dagsordenen fra reallønsfremgang til bevarelse af reallønnen, og det flytter tryghed højt op på listen. Det har været trist at måtte konstatere, at de offentlige arbejdsgivere hverken ved OK 11 eller OK 13 har været indstillet på at bruge krisetiden til at aftale forbedringer for lønmodtagerne på områder, der ikke står på lønsedlen - eksempelvis tryghedsaftaler.

For de lavtlønnede har det tilsvarende været deprimerende at måtte konstatere, at både arbejdsgivere og højere lønnede grupper afviser enhver form for solidarisk lønpolitik, som kunne gavne dem, der rammes hårdest, når reallønnen kommer i klemme. Og det har heller ikke været opmuntrende, at de klassiske kvindefag kan kigge i vejviseren efter solidariske løsninger på løngabet mellem mandefag og kvindefag.

Regeringen, kommuner og regioner og en del faglige organisationer har været mere eller mindre enige om, at krisetider er reformtider. Og vel at mærke reformer, som gør mest ondt på de dårligst stillede.

Det er en mærkelig filosofi, der får de samme parter til at stå sammen om, at overenskomstforlig i krisetider først og fremmest skal handle om de, der har mest til at stå imod krisen med. Forhandlingssystemet på det offentlige arbejdsmarked og forhandlingsresultaterne cementerer forskellen mellem høj og lav og mellem mænd og kvinder. Det er desværre fortsat tilfældet efter OK 13.

Den danske Model Light

OK 13 vil blive husket for den altomfattende lockout af lærere og undervisere.

Der er ingen grund til at klynke over, at arbejdsgiverne greb til lockout-våbenet. Begge parter skal kunne bruge kampskrift, hvis en overenskomstforhandling ender resultatløst. Også på det offentlige arbejdsmarked.

Men anvendelsen af kampskrift - arbejdsgivernes lockout og boycott og lønmodtagernes strejke og blokade - har aldrig været et mål i sig selv. Tværtimod. Det er risikoen for, at en forhandling kan ende med arbejdskamp, som lægger presset på begge parter til at lægge sig ekstra i selen for at finde løsninger.

Kommunernes lockout var til gengæld ikke resultatet af forhandlinger, hvor begge parter lagde sig ekstra i selen. Lockouten var målet i sig selv, fordi den ville give regeringen legitimitet til at gribe ind og gennemføre det, som kommunerne ikke ved forhandlingerne havde kunnet opnå.

Men det kan aldrig blive fair arbejdskamp, når kommunerne sparer lønkroner i millionvis, mens de ansatte tømmer strejkekassen dag for dag. Skal de offentligt ansatte ikke omfattes af en light udgave af Den danske Model, så skal Christiansborg lære at sætte sig på hænderne, når der forhandles overenskomster i den offentlige sektor.

Og så skal de offentlige arbejdsgivers lockoutvåben begrænses. Ikke afskaffes men netop begrænses. Kommunerne sparer lønkroner i millionvis, mens de ansatte tømmer strejkekassen for hver dag, konflikten løber.

Dystre spor

Det er nogle dystre spor OK 13 lægger ud for de kommende overenskomstforhandlinger i stat, kommuner og regioner i 2015.

Regeringen har med folkeskolereformen nu vist, at de ikke ser noget problem i at finansiere deres politiske udspil med penge, de stjæler fra overenskomster, som de ikke er part i. Og de har allerede anvist, hvor Corydons kølle vil blive præsenteret næste gang; nemlig ved interne effektiviseringer på 12 milliarder i den offentlige sektor, som blandt andet skal komme fra de offentligt ansattes arbejdstidsregler og arbejdsforhold.

Kommunerne har vist, at de er parat til at bruge lockout-våbenet i fuldt omfang i sikker forvisning om, at Corydon står lige bag dem med regeringsindgrebet mejslet ind i køllen. Og regering og offentlige arbejdsgivere har i fællesskab dokumenteret, at kriser og arbejdsløshed skal bruges til at presse lønmodtagerne tilbage på skakbrættet. Forhåbentlig tager de offentligt ansatte bestik af situationen og rykker tættere sammen. Der bliver i den grad brug for sammenhold i 2015.

Matchfixing

Søren Søndergaard

Det er ikke EU, som har lockoutet skolelærerne i Danmark. Men de tanker, som ligger bag, er helt i overensstemmelse med den officielle politik i EU.

Meget vand er løbet i havet. Men faktisk er det ikke mere end 2½ år siden, at EU-lederne på topmødet d. 24.-25. marts 2011 vedtog den såkaldte "Europluspagt".

Oprindeligt var denne pagt en opfindelse af den konservative tyske kansler Angela Merkel og den lige så konservative franske præsident Nicolas Sarkozy, og den blev præsenteret under navnet "Konkurrencepagten". Så kom der formentlig nogle spindoktorer ind over, og i hvert fald blev den omdøbt til Europluspagten. Den beholdt dog stadig den ikke ligefrem mundrette undertitel "Stærkere koordinering af den økonomiske politik med henblik på konkurrenceevne og konvergens".

Som det oprindelige navn og undertitlen antyder, så handler pagten om at styrke erhvervslivets konkurrenceevne. Og det skal surprise, surprise først og fremmest ske ved at tvinge almindelige lønmodtagere til at levere mere arbejde pr. udbetalt lønkrone. Ifølge pagten vil hvert land "være ansvarlig for de specifikke politiktiltag, som det vælger for at fremme konkurrenceevnen", men for pædagogikkens skyld nævner pagten nogle eksempler, hvoraf flere reelt handler om indgreb i overenskomstsyste­met.

Ét af disse eksempler lyder: "- sikring af, at lønoverenskomster i den offentlige sektor understøtter bestræbelserne vedrørende konkurrenceevnen i den private sektor (under hensyntagen til den vigtige signaleffekt af lønningerne i den offentlige sektor)".

Formuleringen er mildest talt mageløs. Det er ikke nødvendigvis, fordi de i sig selv udgør et økonomisk problem, at de offentligt ansattes løn- og arbejdsforhold skal angribes, men på grund af "signaleffekten"!

Og hvis formålet er "signaleffekt", så må man i sandhed sige, at Kommunernes Landsforening (med Finansministeriet i baghånden) ramte plet med sin lockout af landets over 50000 lærere. Under dække af at ville "normalisere" lærernes arbejdstid skulle lærerne tvinges til at opgive den overenskomstregulerede fordeling af arbejdstiden i undervisning, forberedelse og forældrekontakt m. m. Egentlig ikke ud fra et ønske om en anden fordeling af tiden, målet var jo at tvinge lønmodtagerne til at levere mere arbejde for hver udbetalt krone.

Hvis nu nogen gik rundt og troede, at "signaleffekten" kun omhandler kommunalt ansatte lærere "med alt for korte arbejdsdage og alt for lange sommerferier", så kan de godt tro om igen. Det ses tydeligt af et dokument fra Finansministeriet, som Politiken offentliggjorde 6. april 2013.

I dokumentet kan vi læse om en såkaldt moderniseringskontrakt mellem Finansministeriet og Moderniseringsstyrelsen, som står for effektiviseringen af den offentlige sektor. I denne kontrakt står der direkte, at årets overenskomstforhandlinger skal være løftestang for at fremme Moderniseringsstyrelsens dagsorden om at gøre løn og arbejdstid til en "væsentlig og integreret del af udgiftspolitikken".

Professor i statskundskab Jørgen Grønnegård Christensen kaldte det for et nybrud. Arbejdsmarkedsforsker Flemming Ibsen var enig og sagde: "Her har du sort på hvidt, at man bruger en overenskomstforhandling som en løftestang til at nedbringe udgifterne. Og det er det mest centrale middel! Det har jeg ikke set formuleret før".

Flere faglige ledere mente, at Finansministeriet med Bjarne Corydon i spidsen har koordineret angrebet på lærernes arbejdstidsregler med KL og Moderniseringsstyrelsen. "Det bekræfter vores bekymring om, at dette har været en meget styret proces," sagde formanden i Tjenestemændenes Fællesråd (FTF), Bente Sorgenfrey, og formanden for FOA, Dennis Kristensen, kaldte det "fuldstændig disrespekt for den danske model", og videre: "Jeg er rasende over, at det er så målrettet, så bevidst matchfixing".

Matchfixing det er en meget præcis beskrivelse af det, som vi er udsat for. Og med EU som den store åndelige bagmand!

Tillidstab og kontrolforskydninger - Fra formål til mål i den danske folkeskole

Marie Hyldgaard Kjeldsen og Stig Skov Mortensen

Hvis man meget kort skal beskrive den reform af den danske folkeskole, fra 2014, så handler det grundlæggende om at fortsætte den mangeårige proces med at udsulte formålet med skolen og erstatte det med et antal politisk definerede og operationelle mål for elevernes læring.

Den store finale

Der er tale om en endelig cementering af det arbejde man i 2000 påbegyndte med indføringen af Klare Mål, senere Fælles Mål. Således kan folkeskolereformen ses som det sidste skub til den forskydning, der sket fra en skole, der legitimerede sig gennem sit formål, til en skole, der legitimerer sig gennem sine mål. Denne forskydning kan ved første øjekast forekomme uskyldig, men som vi skal vise i det følgende så har bevægelsen fra formål til mål store konsekvenser for skolen og - især - lærernes mulighed for at legitimere deres faglighed. Dette ses blandt andet ved de forskydninger der, som vi yderligere skal vise, også kommer til udtryk omkring tillid og kontrol.

Skolen i et spændingsfelt

Når den politiske styring af skolen udledes gennem et formål, må de spørgsmål der stilles i forbindelse med en reform, handle om; hvad er en god skole og hvad bør formålet med denne skole være? Implicit i en sådan formålsstyring ligger en tillid til lærernes arbejde med at leve op til formålet. En tillid der sammen med spørgsmålene om den gode skole og dens formål betyder, at der også er en politisk fordring om at formålet både legitimeres og udfordres i kraft af det pædagogiske arbejde. Når den politiske styring af skolen ændres til at gå gennem målfastsættelser, sker der derimod en langsom nedsmeltning af pædagogikken. De enkle mål og deres simple formuleringer vil lede til en større politisk styring og kontrol af folkeskolen, der således ikke længere vil kunne rumme samme spænding mellem staten på den ene side og den pædagogiske modstand på den anden.

Skolen har typisk stået i et spændingsforhold mellem forskellige interessenter og deres ønsker for fremtidens voksne. Staten har her spillet en naturlig rolle og vil retmæssigt som oftest fokusere på den kvalificering, der på simpel vis kan lede til en sikring af staten i forhold til arbejdskraft, demokratisk selvopretholdelse og et minimum af kriminalitet. Herudover har forældrene typisk stillet krav om trivsel og personlig udvikling af den enkelte elev således, at denne kunne klare sig videre i livet. Slutteligt har pædagogikken stillet krav om en kulturel og social dannelse samt forsøgt at opdrage til myndighed. Man kan således sige, at staten sikrer statens bedste, familien den enkeltes og pædagogikken samfundets. Denne skelnen findes blandt mange andre hos Immanuel Kant, Hannah Arendt og Gert Biesta, og er som sådan ukontroversiel.

Statens styring

Med den aktuelle folkeskolereform står det dog klart, at spændingsforhold er opløst til fordel for nogle mål, der udelukkende fokuserer på kvalificering i form af læsning og skrivning samt trivsel for den enkelte. Der er således ikke længere fokus på de elementer, der kunne skabe fremtidens voksne i pædagogikkens billede; blot formuleringer omkring

operationelle mål, der let kan kvantificeres og styres efter. Den politiske målstyring griber med andre ord ind i det der i den formålsstyrede skole regnes for pædagogikkens faglige virkefelt.

Et af de centrale principper i denne politiske styring af læringsmål er at kunne efterkomme kompetencekrav fra erhvervslivet. Måden hvorpå man forsøger at efterkomme disse krav er ved et øget fokus på de umiddelbare kompetencer som læsning og regning. Det er således ikke danskfagets kulturelle elementer eller matematikkens abstrakte konstruktioner, der gives værdi, men blot deres metoder, læsning og regning. Et af problemerne med disse kompetencekrav er, at deres instrumentelle karakter er med til at fjerne fagenes og dermed undervisningens mangfoldige fremtrædelser for eleverne. Pædagogik og undervisning, og dermed skolen og læreren, bliver redskaber til at producere omstillingsparat, innovativ og risikofri arbejdskraft - i sig selv værdi- og målløs.

Dette giver samlet en del konsekvenser for pædagogikken, eleven og skolen som institution, for hvem ejer skolens selvvfortælling, når der styres mod mål, der er fastlagt af staten?

Forskudte forventninger

I den formålsstyrede skole står læreren med sin undervisning i spændingsfeltet mellem stat, forældre og pædagogik. Det fordres her, at læreren tænker og reflekterer selvstændigt for at afbalancere denne spænding. Når formålet underlægges operationelle mål og spændingen er opløst, står læreren stadig i skolen, men nu med ganske andre vilkår. Politikerne ekspliciterer overfor forældrene hvad det er de skal kræve af læreren, nemlig gode resultater i målopfyldelsen; altså gode testresultater på både faglige områder og trivsel. Når det samtidig lykkes offentligt at fortælle en historie om, at danske elever lærer for lidt og halter bagud i internationale sammenligninger, skabes der bekymring hos forældrene, der blot ønsker det bedste for deres børn.

På denne måde griber statens styring af skolen også påvirkende ind i forældrenes forventning om hvad der skal til for at deres børn klarer sig godt i livet. Mange forældre mærker måske selv samme tendenser i forbindelse med arbejde og uddannelse - hurtigere, bedre, først. Situationen kan for mange lærere ende med at de reelt ikke har en dialog med forældrene om eleven. Kontakten vil i mange tilfælde handle om formidling af resultater, samt en defensiv fremlæggelse af tænkte tiltag for at forbedre disse, hvis de ikke er tilfredsstillende. Det eneste der er tilbage i denne skole er kontrol. Og det er vel at mærke en kontrol, der ikke har undervisningen som genstand, men i stedet retter sig efter nationale tests, der er centralt formulerede og politisk ratificerede.

Pædagogisk legitimering

Skolen er et konfliktfyldt sted. Ikke bare i en dagligdag med mange børn, der positionerer sig over for hinanden, men ligeså i et samfund, hvor mange ønsker, at skolen skal sørge for dette eller hint. Derfor kan man som praktiker i skolen også let komme i legitimationsproblemer, når det drejer sig om at forsvare ikke blot sin egen gerning, men hele lærerstandens faglighed. Der er således god grund til, at det kan være svært som lærer at stå på mål for mange af de forhold som skolen indeholder. Og med den foreliggende folkeskolereform er dette blot blevet endnu sværere.

Når man arbejder med læringsmål, handler det ikke om hvad der regnes for relevant at arbejde med på et overordnet indholdsmæssigt plan, men for hvad der skal komme ud af arbejdet. Legitimering er ikke at finde i processen, men i produktet, hvilket gør læreren ansvarlig for, ikke hvad han eller hun gør i klasseværelset, men for hvilke karakterer eleverne får når de går ud. Dermed bliver legitimeringen ekstern ved at forholde sig til elementer, der ligger udenfor lærerens egentlige handling.

Den pædagogiske legitimering, der ofte har været formuleret i formålet, er nu reduceret til at handle om simple krav, hvori den pædagogiske mangfoldighed ikke lader sig beskrive. Pædagogisk praksis indeholder stadige paradokser og konflikter, hvilket overses i formuleringen af enkle mål. Reformen fungerer derfor som et konstrueret stillads om de spændinger, der er i pædagogikken. Et stillads der ikke skaber en pædagogisk legitimering, men i stedet slører det grundlag som pædagogikken kan fundere på. Tilliden til læreren er således ikke længere baseret på dennes legitime undervisning, men i stedet på eksterne mål, der ligeledes danner grundlaget for kontrol.

At spejle efter et fyrtårn i en omtåget praksis

Hvor man tidligere havde stillet formålsformuleringer op som fyrtårne for folkeskolen, så definerer man nu skolen i form af dens simple kvalificerende effekt. Dette forskyder imidlertid legitimeringen fra at ligge hos læreren i dennes undervisning til nu at dreje sig om forhold uden for lærerens kontrol som fx karakterer, testresultater og næste job. Dette leder let til målstyringens afdemokratisering af skolen.

Vi har brug for et ambitiøst formuleret formål. Et formål der igen kan fungere som fagligt fyrtårn for alle de lærere, hvis legitime praksis er fjernet fra undervisningen, og hvis forankring de derfor ikke længere selv er herrer over. Fokus bør være på processen og formålets legitimitet - ikke på enkelte delmåls simple opfyldelse. For at vi kan tilbageerobre lærerens rolle som en essentiel og legitim praksis må vi genskabe tilliden til, at deres udførelse netop sikrer den nævnte balancegang mellem hjemmet, staten og samfundet.

Litteratur

Arendt, Hannah: *The Crisis in Education*, i *Between Past and Future*, 1961, Viking Press INC, New York.

Biesta, Gert: *Good Education in an age of Measurement*, 2010, Boulder Colorado.

Kant, Immanuel: *Om Pædagogik*, 2000, Klim, Aarhus.

Petersen, Mikkel Wittenburg: Ti svage elever og en fyring, kronik i *Weekendavisen* 28.09.2012.

<http://www.skole-foraeldre.dk/Aktuelt/FlereNyheder/2013/SatHojeMal.aspx>

<http://www.uvm.dk/~media/UVM/Filer/Udd/Folke/PDF13/130607%20Aftaleteksten.ashx>

[http://www.sophia-](http://www.sophia-tt.org/userfiles/file/Konference_erhvervsliv/Hoeringssvar_Folkeskolereformen_SEP-20131.pdf)

[tt.org/userfiles/file/Konference_erhvervsliv/Hoeringssvar_Folkeskolereformen_SEP-20131.pdf](http://www.sophia-tt.org/userfiles/file/Konference_erhvervsliv/Hoeringssvar_Folkeskolereformen_SEP-20131.pdf)

<http://www.sophia-tt.org/da/2013Debathaefte>

Staten ind i klasseværelset

Erik Schmidt

Den selvstændige og didaktisk myndige lærer i Danmark bliver fra 2014 en skygge af sig selv. Det skyldes et brutalt politisk dobbeltgreb, som den rød-grønne S-R-SF-regering valgte at benytte i kampen for at afskaffe den eksisterende skolekultur. Regeringen fjernede med kampmidler den eksisterende tjenestetidsaftale med lærerne og indførte med hjælp fra Venstre (liberalt parti) og Dansk Folkeparti (nationalt konservativt) en ny skolereform, som vil erstatte lærernes dømmekraft med en statslig matrix af høje, smalle og simple mål for alle fag på alle klassetrin. Det medfører deregulering af fornuftige og beskyttende foranstaltninger i skolen, minimering af lærernes metodefrihed og engagement, indsnævring af fagenes indhold og svækkelse af dannelsesindholdet i folkeskolelovens formålsparagraf. For ikke at tale om en unødvendig, langvarig turbulens.

Med et uventet brutalt dobbeltgreb fjernede den socialdemokratisk ledede S-R-SF-regering i Danmark (Socialdemokraterne, Radikale Venstre (socialliberalt) og Socialistisk Folkeparti) med støtte fra Kommunernes Landsforening (indflydelsesrig forening for de 98 kommuner i Danmark) i 2013 mange års konsensus om skolepolitikken og skolesynet. Ikke konsensus i politisk forstand. Aftalerne skete i overensstemmelse med flere traditionelt borgerlige partier, heriblandt landets største parti, Venstre (liberalt). Men derimod konsensus mellem politikere/forvaltning på den ene side, og staben af professionelle på den anden. Med et kølleslag blev afstanden mellem den hierarkiske top og bund drastisk forøget, hvilket i sig selv kan vise sig at blive et kæmpeproblem for det skolepolitiske projekts mulighed for succes. Politikerne risikerer at stække arbejdsmoralen, engagementet og professionsidentiteten hos den faggruppe, som de er mest afhængige af for at opnå deres politiske mål.

Baggrunden for regeringens og det store oppositionsparti Venstres brud med den traditionelle danske skoleforståelse er først og fremmest den økonomiske krise (fra 2008), frygten for at blive hægtet af den økonomiske udvikling, forpligtelsen på Lissabon-aftalen og OECD-samarbejdet og danske elevers utilfredsstillende resultater i Pisa-undersøgelserne. Hertil kommer en dominerende rationalistisk intellektuel strømning blandt fremtrædende akademikere og forskere, der underkender normative ideer og giver medløb til funktionelle metoder og løsninger, som tager udgangspunkt i "what works?" Denne "effektivisering" af styringen af skolens undervisning og organisation med henblik på måleligt "output" har desuden passet fint med finansministeriets og moderniseringsstyrelsens prioriteringer.

Antorini tøvede under lanceringen af skolereformen og det lille kulørte forpostinitiativ, "Ny Nordisk Skole", ikke med at kalde initiativet for en revolution. "Ny Nordisk Skole", der er et frivilligt øvelses- og udviklingsprogram, kaldte hun lidt forfejlet for en revolution "indefra", mens den politiske skolereform, der kom lidt senere, må betegnes som en revolution "oppefra". Lærerne blev inviteret med til at udvikle Ny Nordisk Skole, fordi børne- og ungeminister Christine Antorini tilsyneladende har brug for velvillige lærere til at vise vejen. Men til hovedprojektet med at planlægge selve folkeskolens infrastruktur, blev lærerne ikke inviteret med. Ministeren havde andre planer.

Mål, manifest og dogmer for Ny Nordisk Skole blev udviklet til den endelige version af deltagerne på børne- og undervisningsminister Christine Antorinis Sorø-møde i august 2012. Selve folkeskolereformen blev først fremlagt den 4.12.2012. Det har fra offentliggørelsen af reformforslaget været klart, at regeringen ikke kunne komme i nærheden af at finansiere reformen uden at foruddiskontere en forøgelse af lærernes undervisningstid og tilsvarende nedbringe den såkaldte forberedelsestid.

Det fik arbejdsmarkedsforsker Flemming Ibsen, Aalborg Universitet, til at kalde oplægget for brutalt (Ritzau på Danmarks Radio 4.12.2012). „Det er helt usædvanligt at kæde en storstilet reform af folkeskolen sammen med forhandlingerne om lærernes løn og arbejdsvilkår. Det er en brutal måde at forhandle overenskomster på, hvor resultatet nærmest er givet på forhånd,“ sagde Flemming Ibsen. „Skolereformen er jo nærmest tilrettelagtovre i Finansministeriet, selvom det er KL, der skal forhandle. Jeg synes, det bryder med tidligere tiders måde at forhandle på,“ sagde han.“

Forhandlingerne om tjenestetidsaftalen gik som forventet. Forhandlingerne brød sammen den 26.2.2013, og Kommunernes Landsforening, som var aftalepart med Danmarks Lærerforening, indledte en varslet lockout af lærerne. Den trådte i kraft 1. april 2013, hvor den gældende tjenestetidsaftale blev opsagt, og varede til mandag den 29.4., hvor regeringen greb ind ved at erstatte tjenestetidsaftaler med en lov, der på næsten alle områder imødekom arbejdsgiverens behov og ønsker. Lov nr. 409 om ”forlængelse og fornyelse af kollektive overenskomster og aftaler for visse grupper af ansatte på det offentlige område” træder i kraft 1.8.2014 samtidig med den nye folkeskolelov.

Dobbeltgrebs dramaturgi, der skulle forene regeringens og Kommunernes Landsforenings ønsker om at indføre en ny stor folkeskolereform og lade lærerne finansiere det meste, var på forhånd aftalt på møder mellem repræsentanter for finansministeriet, børne- og undervisningsministeriet, moderniseringsstyrelsen og Kommunernes Landsforening. Der var således ikke tale om reelle forhandlinger om lærernes tjenestetid mellem to ligeværdige arbejdsmarkedsparter.

Opgøret med skolekulturen og lærernes professionsideal

Det er en dansk skolekultur, der er udviklet hen over 200 år, som med det politiske dobbeltgreb i 2012-2013 undergraves og erstattes med et stort anlagt arbitrært skoleeksperiment og en lov, der giver kommunerne og lederne rådighed over lærernes arbejdstid.

Folkeskolereformen af 2013 (efter vedtagelsesåret) kan i regeringens egen version og i punktform præsenteres således:

- Eleverne skal gå i skole i 30 timer hver uge til og med 3. klasse, 33 timer fra 4. til 6. klasse og 35 timer fra 7. til 9. Timerne er hele klokketimer på 60 minutter inklusiv pauser.
- Hver dag skal alle børn have 45 minutters idræt og bevægelse, og eleverne skal fra 4. klasse have flere dansk- og matematiktimer, end de har i dag.
- Fremmedsprog bliver en del af elevernes undervisning tidligere i skoleforløbet, når de fra 1. klasse får engelsk og fra 5. klasse får undervisning i enten fransk eller tysk.
- Holddannelsesreglerne, der gør det muligt at dele eleverne op efter fagligt niveau bliver mere fleksible, end de er i dag.

- Håndværk og design bliver nyt fag og erstatter sløjd og håndarbejde.
- Hjemkundskab fornyes til madkundskab.
- Nyt Nationalt videncenter for historie og kulturarv.
- Flere valgfag fra 7. klasse.
- Folkeskolens afgangsprøver skal have øget betydning for optagelse på ungdomsuddannelserne.
- Øget forældreindflydelse og elevinddragelse.
- Styrket klasseledelse og mindsket uro i folkeskolen.
- Alle lærere skal senest i 2020 have undervisningskompetence - svarende til linjefag - i de fag, de underviser i.
- Efteruddannelse af skoleledere, lærere og pædagoger i skolen.
- Et tættere samarbejde mellem lærere, pædagoger og medarbejdere med andre kompetencer.
- Korps af læringskonsulenter.

Det nye folkeskoleforlig, der blev indgået den 13. juni 2013, drejer sig imidlertid inderst inde om alt mulig andet end pædagogik og didaktik. Det drejer sig først og fremmest om styring af skolen og lærerne og effektivisering (læs: indsnævring af genstandsfeltet) af undervisningen. Aftalens målings- og styringsteknologiske indhold truer pædagogikken og lærernes professionsidealer, herunder lærernes metodefrihed. Det vidner følgende markante udsagn fra aftaleteksten om: 1) "Fælles Mål præciseres og forenkles med henblik på at sikre læringsmål, som sætter elevernes læringsudbytte tydeligere i centrum, og som understøtter skolens arbejde med målstyret undervisning." 2) "Der udformes en Kvalitetsrapport version 2.0, som i højere grad kan fungere som et mål- og resultatstyringsværktøj."

Der er alvorlige, principielle pædagogiske problemer gemt i det rosenrøde program - her nævnes de væsentligste.

1. Skolereformen er alvorligt underfinansieret. Programmet kan kun gennemføres, hvis lærerne finansierer programmet med mere undervisning, mindre forberedelsestid, fravær af metodefrihed, mindre indflydelse og mindre tillid. Eller med ekstra udgifter for kommunerne, hvilket på den anden side fører til flere besparelser med lærerfyringer, merarbejde, dårligere redskaber, forringet kvalitet og skolelukninger til følge.
2. Folkeskolelovens brede almendannende formålsparagraf er blevet overset og underløbet gennem etablering af en stærk mål- og resultatstyringsdynamik.
3. Der indføres nye, simple operationelle mål for alle fag på alle klassetrin, som skal være udgangspunkt for at måle elevernes resultater i de nationale tests. Disse skal sammenlignes og forbedres år for år. Dette bliver den nye skolelovs centralnervesystem og vil uvægerligt føre til indsnævring af undervisningens indhold og "teaching to the test".
4. Lærerrollen forandres og en ny, mindre selvstændig og engageret lærertype fremmes. Aftalen svækker lærerens selvstændighed, faglige identitet og autoritet og dermed lærerens mulighed for at lede, skabe relationer og foretage didaktiske vurderinger. Det gør den på grund af den instrumentalisering af lærerens opgave, der er tydelig i aftalen (målstyret undervisning og læreren som instrument for andres - og andre lande og

kultureres - ideer om didaktik eller "timeplanlægning"), og på grund af mistillid til lærerens professionelle erfaringer og selvforståelse og indflydelse på eget arbejde (både gennem krav om tilstedeværelse på skolen, frivilliggørelse af Pædagogisk Rådsmøde, måleregimet, accept af ufaglært arbejdskraft, og den ensidigt besluttede tjenestetidsaftale).

5. Der er tale om en pædagogisk ramme, som ikke er forankret i en solidt afprøvet skolekulturel praksis og ikke underbygges af en troværdig dokumentation. Heldagsskole, holddeling, it-baseret undervisning, lektiehjælp m.v.
6. Vilkårlig sammenblanding af skolepædagogik og fritidspædagogik, som skaber mudret elevopfattelse af autoritetsforhold, frivillighed, leg, træning, intentionalt, motivation og tvang.
7. Inklusionen af elever med særlige vanskeligheder - eksempelvis alvorlige opmærksomhedsforstyrrelser - skal i høj grad forstås af lærere eller pædagoger, der ikke er uddannet til opgaven, og at den kommer til at ske i en mere fleksibel og flydende struktur, hvilket er indlysende dårlige inklusionsvilkår. "Skift er gift" for elever med særlige behov.
8. Derereguleringer ("regelforenklinger", som åbner en ladeport for besparelser i kommunerne). S. 25-29 i aftalen. Enklere styring af timetal, kravet om at skolebiblioteksfunktionen skal varetages af læreruddannet bortfalder, mulighed for fælles ledelse af flere skoler og af ungdomsskoler sammen med folkeskoler, mere fleksible regler for skolebestyrelser (evt. repræsentanter for erhvervslivet), dannelse af Pædagogisk Råd gøres frivilligt, forenkling af elevplanen, ny form for kvalitetsrapport (mål- og resultatstyringsrapport), mere fleksible rammer for klasselærerfunktionen, forenkling af afgangsprøver med "mere målrettet censur", lempelse af holddannelsesreglerne (reglen om, at 50% af undervisningen foregår med en samlet klasse frafaldes - dog ikke på begyndertrinnet).
9. Skolens bygninger, redskaber og undervisningsmidler er ikke proportioneret og gearret til forandringer af den skitserede karakter og rækkevidde.
10. Skolens bygninger er ikke indrettet med gode og tilstrækkelige faciliteter og redskaber til læreren, der fra 2014 principielt har fuld tilstedeværelsespligt på skolen.
11. Generelt skaber fleksible og arbitrære organisationsformer (dertil manglende lokalemæssige faciliteter og længere skoledag) mere uro blandt danske elever, end klassebaseret undervisning. Da reformen også sigter på at afskaffe det stabile, velafprøvede og konflikt- og mobbeminimerende klasselærersystem, så er der næsten garanti for mere uro, selv om forligsaftalen har en hensigtserklæring og et styringskoncept, der sigter efter mere ro.
12. Lærernes tid til planlægning, forberedelse og efterbearbejdning beskæres drastisk.
13. "Den understøttende undervisning", som skal supplere undervisningen i fag, og kan varetages af lærere eller pædagoger eller andre, tænkes efter alt at dømme gennemført med minimal forberedelsestid, hvilket vil føre til manglende kvalitet og udvanding.
14. Den markant forlængede skoledag (de ældste elever vil få 35 klokketimer om ugen) vil sandsynligvis skabe modreaktioner hos en del elever og medføre mere vægring og pjæk, samtidig med at fritids- og foreningslivet vil lide under nedskæringen af elevernes fritid.

Målstyringen og kompromitteringen af skolens formål

Den nye skolereform genbruger formålsformuleringen fra folkeskoleloven, der sidst blev revideret i 2006, men i store træk følger formuleringen fra 1993. Genbruget er højst kontroversielt, da reformen samtidig indsætter nogle meget styrende mål i aftaleteksten mellem forligsparterne - mål, der vel at mærke ikke tager udgangspunkt i folkeskolens overordnede formål, men i kraft af sin dynamiske styrke i praksis overtrumfer den.

Der er bare en ånd og en række elementer i folkeskolelovens formålsparagraf, som ikke stemmer overens med den detaljerede og operationelle målstyring i skolereformen. Hvordan skal de "forenklede mål" for eksempel tage højde for formålsparagraffens krav om "fortrolighed med dansk kultur og forståelse for andre lande"? Kan man opstille mål, der udmønter formålsparagraffens formuleringer om "erkendelse og fantasi, folkestyre og demokrati", uden at forulempe ånden i lovens kulturbærende paragraf?

Når mål- og resultatstyringen netop nu slår igennem i folkeskolereformen, skyldes det blandt andet den amerikansk inspirerede "accountabilitybølge" inden for offentlig forvaltning. Der skal aflægges regnskab! Forestillingen om, at skole og uddannelse både har kvalifikation, socialisering og subjektivisering (Gert Biesta⁹) som formål, er desuden gennem flere år blevet modarbejdet af systemfunktionalistiske teoretikere og produktivitetsorienterede embedsmænd, der gerne ser den "forenklet" eller afløst af simple metodeanvisninger og effektivitetsmålinger med baggrund i nypositivismen. Det er den slags overordnede, teknokratiske tanker, der har vundet indpas i skolereformen.

Det eksplicitte krav om mål- og resultatstyring er én af de mest indgribende elementer i skolereformaftalen. Staten vil fremover måle, om skolerne gør fremskridt i forhold til blot fire "kvantificerbare nationale mål":

- Mindst 80 procent af eleverne skal være gode til at regne og læse i de nationale tests.
- Andelen af de allerdygtigste elever i dansk og matematik skal stige år for år.
- Andelen af elever med dårlige resultater i de nationale test for læsning og matematik skal reduceres år for år.
- Elevernes trivsel skal øges.

Undervisningsministeren vil ifølge John Villy Olsen og Esben Kristensen fra fagbladet *Folkeskolen*¹⁰ simpelthen hvert år tjekke, om kommunen, skolen, klassen og den enkelte elev er rykket fremad i de nationale test - der i øvrigt skal rettes til, så de passer til formålet. Der står direkte i aftaleteksten: De fire mål "skal være det centrale afsæt for regeringens dialog med kommunerne og folkeskolens øvrige parter om folkeskolens udvikling". Det vil altså sige, at hvis der ikke er sket fremskridt på de fire punkter i årets løb på en bestemt skole i en bestemt kommune, skal ministeriet tage stilling til, "om der er behov for justering af indsatsen".

Det nævnes desuden, at skoleledere og forvaltningschefer skal "rustes til i langt højere grad at styre gennem mål og evalueringer samt anvende efteruddannelse af lærere og pædagoger strategisk til at nå skolens mål". Det er meningen, at de nye mål skal forenkle og reducere antallet af mål. Antallet af hovedmål bliver godt nok skåret ned, men som

⁹ Gert Biesta: *God uddannelse i målingens tidsalder*, Klim.

¹⁰ John Villy Olsen og Esben Kristensen: "Skolerne skal styres efter elevernes præstationer i de nationale test". *Folkeskolen* nr. 21, 4.12.2013.

noget nyt indføres der opmærksomhedspunkter, udfordringsmål og kompetenceopgaver. Derfor tyder alt på, at mål- og resultatstyringen vil blive et kæmpemæssigt bogholderi. For en dansk lærer er det svært at se sig selv i denne rolle som målstyringskonduktør og bogholder.

Desuden kan alting i undervisningen ikke rettes ind efter mål på et stykke papir. Forholdet mellem mål og pædagogik er et indre forhold. Målet er en integreret del af den samlede faglige, pædagogiske, sociale og kulturelle situation, som læreren og eleven befinder sig i - i indbyrdes vekselvirkning. Det er det, der i pædagogikken benævnes "det pædagogiske forhold". Dermed vil målstyringen få stor indflydelse på pædagogikken. Men det er ikke kun lærerrollen, der forandres gennem den planlagte mål- og resultatstyring. Den vil også skabe markante forandringer i undervisningens indhold.

Indsnævring af faget og undervisningen

I dansk skolesammenhæng kan det virke firkantet at tage udgangspunkt i mål, som skal konkretiseres og materialiseres. Fra en dannelsesbetragtning og et motivationsøjemed vil det ofte give mere mening, at undervisningen tager udgangspunkt i noget aktuelt og nærværende, som f.eks. oktoberorkanen eller Mandelas liv og død, og stræber efter at gøre indholdet mere alment. Altså en pædagogisk bevægelse fra noget konkret til noget mere abstrakt. Det er blandt andet denne bevægelse, der nu administrativt omdirigeres og dermed chikanerer nogle af pædagogikkens forudsætninger.

Man kan frygte, at de nye "forenklede mål" bliver så simple, at undervisningens indhold vulgariseres. En detalje vidner om denne forsimpning. Det skrev formanden for Dansklærerforeningens folkeskoleafdeling, Jens Raahauge, for nylig om på www.folkeskolen.dk¹¹:

"Ordet "og" gøres forbudt i de nye fælles mål, fordi et "og" vil signalere at der kan være tale om et sammensat læringsmål, som så ikke er entydigt evaluerbart. Fagene er på vej til at blive atomiseret i en hidtil uhørt grad - i evidensbaseringsens navn. (...) Det forbudte "og" har hidtil været adelsmærket for det fortolknings- og dannesarbejde som danske, professionelle lærere har udført. Hvert eneste klasserum og hver eneste elev har indgået i en kontekst hvor læreren har skullet prioritere, og hvor eleverne har lært at forholde sig til kompleksitet, altså til "og" og "og" og "og". Denne undervisning har bidraget til at gøre danske elever til problemløsere, ja, til at være innovative, det nye buzzword som afløser det nedslidte kreativitet."

Ifølge Jens Raahauge vil der fra de nye "forenklede" mål digitalt kunne linkes fra målene til undervisningsmaterialer.

"Det vil for det første sige at staten tiltager sig en endnu større indgriben i lærernes metodevalg end de nuværende it-støtteordninger indebærer. Men dette vil også favorisere de digitale undervisningsmidler som har masser af godt at byde på, men som også har deres begrænsninger, jf. de forskningsresultater som behandles i Scientific Americans oktobernummer om at papir- og boglæsning er digitallæsning langt overlegen, når det drejer sig om hukommelse og tilegnelse af viden og erkendelse."

¹¹ http://dansklf.dk/Grundskole/Debat/Debat_om_folkeskolereformen#.UqWdcgSkCeE.email

Politikernes nye krav om, at eleverne skal forbedre sig i læsning og matematik i de nationale test år for år, risikerer at snævre skolens sigtepunkt ind til netop disse test, frygter andre eksperter. I værste fald begynder lærerne at undervise til testen, siger blandt andre professor Lotte Rahbek Schou¹²:

”Lærerne sætter deres gode didaktiske tænkning ud af kraft og arbejder meget instrumentelt. Derudover kompromitteres den faglige bredde i undervisningen også, fordi de begynder at undervise i det, de forventer bliver testet. Lærerne udtrykker selv, at ønsket om gode testresultater virker meget negativt ind på deres undervisning. Den faglige bredde bliver snævret ind, fordi lærerne lader testene influere på indholdsvalget i deres undervisning.”

Lotte Rahbek Schou mener også, at dele af folkeskolelovens formålsparagraf svigtes:

”Når gode testresultater bliver mål i sig selv, og når fagmålene indsnævres og forenkles, peger det i retning af en instrumentelt orienteret pædagogik, hvor læreren udefra har fået anvist rollen som meddeler. Dermed svigtes de dele af skolens formålsparagraf, som har med personlighedsudvikling og demokratisk dannelse at gøre.”

At danske lærere allerede i et vist omfang er begyndt at undervise til testen, har institutleder ved Roskilde Universitet, Martin Bayer, konstateret i et stort forskningsprojekt, der følger 500 lærere over tid. Således gik signifikant flere lærere mere op i elevernes faglige udvikling end i deres personlige udvikling i 2006, end tilfældet var i 1998, viser undersøgelsen. Og de satsede mere på enkeltfaglighed end på tværfaglighed. Den udvikling accelererer af den nye resultatstyring af skolen:

”I 2006 sagde lærerne, at det var Pisa og det øgede fokus på test, der var grunden til, at de flyttede fokus fra tværfaglighed til enkeltfaglighed, og nu kommer testning så endnu højere op på den skolepolitiske dagsorden”.

Angreb på lærernes metodefrihed

Når skoleledernes formand, Anders Balle, stilles spørgsmål om lærernes metodefrihed, siger han, at det er en lidt gammeldags problemstilling. Han vil hellere tale om metodeansvar. Det har han fra nogle af de forskere, der ønsker at evidensbasere lærernes metoder i folkeskolens undervisning.

For nylig blev der afholdt en konference på Danmarks Pædagogiske Universitetsskole (Aarhus Universitet) om hvordan lærerne kan bruge forskningen i en fremtid, hvor den nye folkeskolereform og Fælles Mål påvirker lærernes arbejde i klasselokalet. Det debatterede forskerne Lars Qvortrup, Andreas Rasch-Christensen, Jens Rasmussen og Claus Holm med lærerformand Anders Bondo.

Forskernes konklusion vedrørende lærernes metodefrihed var, at lærernes metodefrihed i fremtidens folkeskole ville blive mindre, men aldrig forsvinde. Lærerne sikrer deres frihed ved at have en bred teoretisk viden, lød det fra de førende forskere, der alle er mere eller

¹² <http://www.folkeskolen.dk/537441/eksperter-undervisningen-bliver-snaevret-ind-med-resultatstyring>

mindre inspireret af systemtænkning og systemfunktionalisme. Det fik lærerformanden til at advare lærerne mod kun at gøre, som forskningen foreskriver¹³.

Men Danmarks Lærerforenings formand, Anders Bondo sagde, at det er "hamrende farligt" at indrette skolen efter Pisaresultaterne, "når vi indsnævrer skolen til meget få målbare ting, hvor lærerne bare skal gøre det, vi ved, virker. (...) Jeg er meget enig i, at vi lærere skal bruge viden til at træffe kvalificerede valg, og have et bredt udvalg af viden, for at bruge netop det vidensgrundlag, der passer til den enkelte. For mig er det den professionelle lærer, der træffer bevidste valg."

Lærernes forståelse af metodefriheden er blandt andet indeholdt i professionsidealernes punkt VI: "Læreren vil bruge sin metodefrihed professionelt i undervisningen og vil såvel alene som i fællesskab med sine kolleger påtage sig det konkrete ansvar for undervisningens indhold og form."

Debatten om evidens og metodefrihed er ikke af ny dato. I Information den 7. januar 2008 skrev professor Lars Qvortrup: "Den pædagogiske forskning kan - snart - levere evidensbaseret viden, som vil gøre lærerne mere åbne over for PISA, obligatoriske test og elevplaner og få dem til at bruge 'de nye pædagogiske værktøjer' ud fra en forestilling om, "hvad der virker, og hvad der ikke virker." Hertil havde Steen Nepper Larsen (lektor, Gnosis, Aarhus Universitet) følgende kommentar (læserbrev den 17. 8. 2008):

"Men problemet er blot, at det langt fra er evident, hvad der er evident. For det *første* er det meget vanskeligt at formalisere og sammenligne præcist, hvad der sker i forskellige undervisningssituationer. Undervisning og læring er komplekse 'størrelser', bl.a. fordi det enkelte menneske ikke er et neutralt gennemsnitsdyr, og fordi den sociale interaktion i en klasse altid har indflydelse på, hvad der sker i timerne, hvorfor en énsidig fokusering på den enkelte elevs præstation kan risikere at skævvride hele billedet. For det *andet* er de kriterier, der styres efter ikke evidente, men tværtimod oftest ganske omtvistede. En ting er at forøge effektiviteten (få flere til bedre at lære noget på kortere tid for færre ressourcer), noget helt andet er, om eleverne og de studerende bliver bedre til at tænke og får lyst til at komme til at vide endnu mere, når evidensteoretikerne er taget hjem. For det *tredje* vil enhver måling producere blindhed. Når man måler på nogle faktorer, ser man samtidig (med sindsro) bort fra en lang række andre. Kigger man alene på testresultater (antal rigtige svar på multiple-choice-opgaver), ser man eksempelvis ikke nærmere på den dybere forståelse af fagets sammenhænge eller på sammenhængen mellem den lærendes sociale baggrund og de professionelle, didaktisk-pædagogiske 'greb', der spreder glæde og fostrer videbegærlighed eller det stik modsatte."

Problematikken vedrørende evidens og metodefrihed sættes yderligere på spidsen af lektor Thomas Aastrup Rømer, DPU, Aarhus Universitet, med denne svada¹⁴:

"Nuvel, hvad er så metodefrihed i dette system? Det er at vælge mellem forskellige *på forhånd* brandede og evidensbaserede metoder til opfyldelse af et *på forhånd* beskrevet målregime, som vil gøre skolerne fuldstændigt forpustede. Det er med andre ord friheden til at vælge mellem forskernes metodepakker i et strengt specificeret uddannelsesbureaukrati. Men dermed er der kun "metoden" tilbage. Og metoderne er

¹³ <http://www.folkeskolen.dk/537885/eksperter-laererens-metodefrihed-afhaenger-af-deres-viden>

¹⁴ Thomas Aastrup Rømer: Metodefrihed = tvang. Blog på *Folkeskolen.dk*, 24. 10. 2010.

tekniske pakker som man så kan vælge imellem. Pædagogikken er væk. Vekselvirkningen er væk. Det er metodetvang.”

Thomas Rømer skriver endvidere:

”95 % af læreres og pædagogers metoder udvikles rundt omkring, via tidsskrifter, via videnskabelige analyser, via udviklingsarbejder, via læreres og uddannelsessteders ideer etc. Det er et omfattende kulturelt arbejde med altid at interessere sig for, hvordan fremgangsmåder kan etableres og genskabes afhængigt af forskellige kulturelle og sociale omstændigheder. Metodefrihed er derfor ikke blot en valgfrihed mellem pakker. Det er en frihed vedrørende udvikling og dømmekraft, som er knyttet til moralsk og faglig genskabelse - i det store og det små - det er alles forsikring om, at pædagoger og lærere ikke blot står i statens (her inklusiv kommunerne) tjeneste, men at de har en egen opgave, som udfoldes i nærheden af staten, men også i spændstig modsætning hertil.”

Striden om metodefriheden er ikke afgjort med, at nogle forskere på DPU hævder at have løsningen på folkeskolens problem: den evidensbaserede forskning. Metodefriheden i den danske folkeskole har med skiftende mellemrum været udsat for angreb, men når der tales om ”metodeansvar” eller lærerens pligt til at vælge mellem evidensbaserede metoder, skilles frihed og ansvar ad. Og det giver ikke mening. Metodefriheden indebærer selvfølgelig også et ansvar. I sidste ende er det metodefriheden, der sikrer kvaliteten og udviklingen af en ny og adækvat didaktik. Forskning er altid bagudrettet.

Det pædagogiske paradoks

Undervisning i folkeskolen drejer sig ret beset om lærerens møde med eleven om et stof - gennem et fag eller en sag. Siden oplysningstiden har det været lærerens fornemste opgave at tage eleven ved hånden og med mild tvang, oplysning og samtale at hjælpe eleven frem til myndiggørelse og selvstændighed (det pædagogiske paradoks¹⁵).

Det er det, som pædagogik handler om. Det er det, som er lærerens vigtigste kunnen, det som lærerne er uddannet til. Det er det, som gennem årtier har skabt denne særlige blanding af selvstændighed og fællesskab - eller selvstændighed i fællesskabet - som er det mest synlige resultat af dansk folkeskolepædagogik, og som har været medvirkende til at skabe et stærkt og homogent samfund baseret på lighed og tillid.

På den måde har skolen fungeret som et didaktisk projekt, der har bidraget til udvikling af fundamentet i velfærdsudviklingen. Det er denne udvikling, der med den rød-grønne regerings manglende tillid til professionslaget af medarbejdere forsøges erstattet med en asiatisk inspireret og stift styret, højrisikabel skoleform.

¹⁵ Alexander von Oettingen: *Det pædagogiske paradoks*, Klim.

Markedsorienteringen af det offentlige

Steen Nepper Larsen

New Public Management (NPM) betegner et konglomerat af reformtiltag og synsvinkler på styringen og organiseringen af den offentlige sektor med henblik på at gøre velfærdsstatens institutioner konkurrencedygtige, markedsorienterede og målstyrede. Igennem næsten 30 år har NPM været det dominerende styringsparadigme for vekslende 'blå' og 'røde' regeringer i Danmark.

Da den konservative premierminister Margaret Thatcher engang blev spurgt om, hvad hun anså for at være sin største politiske triumf, svarede hun uden tøven: "New Labour", og Tony Blairs tankesæt ligner da også Helle Thorning Schmidts, Anders Fogh Rasmussens og Lars Løkke Rasmussens til forveksling. De arbejder alle for at gøre konkurrencestaten effektiv, og de ser velfærdsprofessionerne som uomgængelige leverandører af kreativ, innovativ og sund arbejdskraft, der frem for alt skal være selvledende, fleksibel og lærevillig. Livslang læring og omstillingsparathed fra vugge til krukke er blevet vor tids løsen. Ikke mindst folkeskolen er udset til at være den uomgængelige centrale institution, der har til opgave at producere fremtidens kerne- og ingeniørtropper, der skal kunne klare sig i den globale konkurrence og sikre nationens og vores 'alle sammens' overlevelse. Lærerne er så at sige det første led i værdikæden. Uden deres indsats for at uddanne og forme eleverne, kan 'vi' ikke klare os, forlyder det af én mund fra alle dele af det politiske spektrum. Der er dømt konsensuspositivitet, så langt øjet rækker. Ingen anfægter produktivitsmantraet og de ufravigelige krav til landets elever og studerende.

'Det politiske' transformeres hermed fra at være en sfære i og med sin egen ret til primært at skulle servicere økonomien. I stedet for fx at se finanskrisen i 2008 og de ca. 200.000 forsvundne industrijobs i Danmark siden år 2000 som immanente træk i det modsætningsrige kapitalistiske produktionssystem, der principielt er ustyrligt og ikke forfølger andre mål end at maksimere udbytningen og sikre sig den højest mulige profit, så vælger politikerne at trække det moralske kort og hævde, at arbejdskraften principielt selv er skyld i, at den er arbejdsløs. Appellerende til den indre svinehund og med fuldt overlæg sættes skræmmebilleder som Dovne Robert, Sterile Mette og Fattig-Carina i gabestokken. Toneangivende politikere udpeger dem som de skyldige og som velfærdssamfundets nassere i den bedste sendetid og i de største aviser. Som negative modbilleder til det idealiserede, selvledelseskompetente og strategisk tænkende normal-menneske får vi her udstillet afvigerne, som de hårdtarbejdende skatteydere skal lære at vide at afsky.

De skiftende regeringer har intet sprog for en kritik af de strukturelle træk ved det økonomiske system og den teknologisk skabte arbejdsløshed. Tilsyneladende kan det ikke betale sig at udbytte så mange danske arbejdere længere, hvorfor folk må finde sig i at gå ned i løn. Der gives skattelettelser til erhvervslivet, men S-SF-R-regeringen gør det 'beskidte' arbejde, der går ud på at slanke den offentlige sektor, nedlægge skoler, fusionere institutioner etc. De økonomiske problemer kastes over på staten, der gik fra at have et overskud på 80 milliarder kr. til et underskud på 100 milliarder kr. i perioden 2008-2012. Det er dyrt at have mange mennesker på understøttelse, og skattegrundlaget eroderer, når folk går ned i løn. Statens skæbne synes at være, at den må rydde op og

sikre reproduktionen af arbejdskraften, mens den får rituelle skældud for at være alt for generøs og dyr.

Det eneste system, der ikke bliver stresset, er 'det økonomiske'. Det får lov til at agere ganske og aldeles autistisk. Alle andre systemer overfalder af og afkræves økonomitænkning. Universiteternes *raison d'être* bliver at producere billige kandidater på kortest mulig tid; SU-systemets ditto at presse de studerende til at blive hurtigt færdige; kunst og kulturliv transformeres til oplevelsesøkonomi, og skolens mission bliver at levere gode PISA-test-resultater. Det ikke-økonomiske bliver umærkeligt 'lavet om' til økonomi. Danskhed, samarbejde, kreativitet og innovation bliver økonomiske konkurrenceparametre. Arbejdskraftens begær og nysgerrighed mobiliseres i produktionens tjeneste. De plastiske og dynamiske hjerner bliver guld værd i den kognitive kapitalisme, der lever af at gøre idéer og viden til varer.

Magtfulde ord

I 1979 skrev den franske filosof Jean-François Lyotard en Rapport om viden i de højtudviklede samfund til Universiteternes Råd under regeringen i Quebec, betitlet *Viden og det postmoderne samfund*. Allerede på side 2 står der at læse, at beslutningstagere kommer til at legitimere fremtidige beslutninger ud fra ét overgribende performans- og effektivitetskriterium, og at det vil føre "en vis terror, mild eller hård, med sig: vær operative, det vil sige kommensurable, eller forsvind." Her må der spidses øren, for denne formulering er sandere og mere anmassende i dag end for 34-35 år siden.

Skoleledere skal fremover kunne fyres, og skoler lukkes, hvis eleverne ikke performer godt nok. Sammenligneligheden (*comparability*) skal følges til dørs via evalueringer og PISA- og læsetests m.v. Den kommende skole skal evidensbaseres: *What works* hedder ledetråden. Skolerne skal være tilregnelige og transparente (*accountability*), dvs. de skal dokumentere, at de er effektive og vise sig værd at investere i. Der skal indføres incitament-styringstiltag i skolerne. Særlig dygtige ledere, markante lærere og højt præsterende elever skal sikres særlige privilegier (bonus, løntillæg, talentprogrammer). Mennesket anses for at være et *rational choice* udfoldende og nyttemaksimerende individ, der vil tilpasse sin adfærd efter de gulerødder, det kan se frem til at sætte tænderne i. Hele dette maskineri, der er udset til at levere fremtidens arbejdskraft (*employability* på nydansk) i form af multikompetente, uddannelsesparate elever, orkestreres af den stærke skoleleder, der dog ikke er mere autonom, end at han eller hun bag om ryggen på sig selv eller måske ligefrem i fuld offentlighed (med sorte og røde tal sat på adskillige parametre for udgifts- og præstationsniveau) bliver sammenlignet med de andre skoleledere i kommunen. Ledelse ses som altings løsen, og de danske toppolitikere var i foråret 2013 parate til at tage en grundkonflikt med det pædagogiske fodfolk om netop disse sager (lærerne blev lockoutet af Kommunernes Landsforening, mens en ny folkeskolereform og læreruddannelsesreform tog form uden deltagelse af lærerne).

Socialdemokratismens totale fallit

På Socialdemokratiets partikongres i 1931 forlød det, at skolen skal give mulighed for "at udvikle Børnenes selvstændige Tænkning og Virkelyst, samt deres Samfundsfølelse". Smag lidt på ordene Tænkning, Virkelyst og Samfundsfølelse - meget smukkere ord end konkurrencedygtighed, erhvervsevne og omstillingsparathed. 82 år senere må det sandes, at partiet har mistet de substantielle uddannelses- og kulturpolitiske ambitioner om at danne, oplyse og myndiggøre befolkningen.

Retorisk analyse af KL's argumentation

Christian Kock

Repræsentanter for Kommunernes Landsforening (KL) kæmper mod Danmarks Lærerforening (DLF) med overfladisk angrebsargumentation der i mange tilfælde mangler både belæg og forståelse for sympatfordelingen i befolkningen. De ledende ministre bidrager sideløbende med undvigende forsøg på at reducere lærernes begrundede frygt hvilket heller ikke virker ret overbevisende. Men mens DLF også selv har slået en krigerisk tone an i deres kampagne, klæder aggressiviteten KL væsentligt dårligere. For ingen fatter sympati for en magthaver der forsøger at tryne sig til at få ret.

Ligesom lærerne har KL kørt kampagne med helsidesannoncer. Der er meget i den kampagne der kan forklare vigende sympati - især en række tilfælde af arrogance og manipulation. Et typisk eksempel er annoncen om den arbejdstidsreduktion som gives til lærere over 60 år. "I 1922 indførte man en måneds ekstra fri om året til lærerne over 60. Danmarks Lærerforening synes at det er helt uacceptabelt at vi allerede vil genforhandle." Bemærk udtrykket "en måneds ekstra fri". Tænker man ikke meget over tingene, kunne man tro at de ældre lærere faktisk holder ferie en hel ekstra måned mens de andre arbejder. Og i teksten med småt styrkes indtrykket: "Derimod kan en lærer på 60 holde fri i hele 4 måneder - med fuld løn!"

Online-versionen af en KL-kampagneannonce (rummer ikke lige så meget tekst som den omtalte version). Bemærk udtrykket "en måneds ekstra fri". Tænker man ikke meget over tingene, kunne man tro at de ældre lærere faktisk holder ferie en hel ekstra måned mens de andre arbejder. Og sådan er det jo ikke. Kilde: kl.dk

Hvilken af årets måneder er mon de ældre læreres ekstra frimåned, kunne man spørge - og så er man gået i manipulationsfælden, for selvfølgelig holder de ikke fri en ekstra måned. Det er deres samlede årlige arbejdstid der er reduceret med en vis andel. Om dét så er godt og rigtigt, kan man diskutere. KL kan have ret i at meget har ændret sig, og det at

være 60 betyder ikke at éns arbejdsevne er svækket i samme grad som for 90 år siden. Men KL har valgt at udtrykke sig på en uredelig måde der kan lokke skødesløse læsere ind i en absurd vildfarelse. Og man har i det hele taget gjort hvad man kunne for at styrke en vag fornemmelse af at lærere generelt fiser den af på en latterligt lempelig loppetjans. På baggrund af denne perfide strategi virker det tvetunget når samme annonce taler om de "i øvrigt fantastisk dygtige lærere".

Fakta er altid gradbøjet

Man går også målrettet efter at skabe indtrykket af lærergerningen som et privilegeret halvdagsjob når man fastslår: "Fakta er at en lærer underviser 16 timer om ugen." En lignende form for statistik brugte man i kampagnen om gymnasielærere tidligere på året. Men sagen med den slags statistikker er at de afhænger fuldstændig af hvad man tager med i sin beregning. Hvilke aktiviteter har man kategoriseret som "undervisning"? Der er mange slags aktivitet på en skole. Hvilke personer i lærerkorpset er medregnet - også dem der mest laver administration, eller hvad? Antagelig er den snævrere tænkelige definition lagt til grund. Men det får vi ikke at vide.

KL har også forsøgt sig med svar-annoncer på DLF's annoncer. Også her kunne man have satset på at tale om hvad der ville være rimeligt - for der er utvivlsomt meget urimeligt i den meget rigide måde den nuværende overenskomst virker på. I stedet forspilder KL sin chance ved aggressivt at prøve at fremstille DLF som grove, urimelige og usandfærdige - og så i øvrigt drive en kile ind mellem lærerne og deres forening. Også her betjener man sig af små og store fordrejninger - som mange neutrale iagttagere sikkert fornemmer.

Man går målrettet efter at skabe indtrykket af lærergerningen som et privilegeret halvdagsjob når man fastslår at "Fakta er at en lærer underviser 16 timer om ugen." Men sagen med den slags statistikker er at de afhænger fuldstændig af hvad man tager med i sin beregning. Kilde: kl.dk

Påstande uden synlig dækning på begge sider

Tag nu den annonce hvor KL har klistret små Post-It sedler på en annonce fra DLF. Andre kommentatorer har kritiseret KL for manglende kreativitet i deres annoncering og for at de på denne måde blot giver modpartens argumenter opmærksomhed. Men skal vi borgere

have en ordentlig debat som vi kan bruge til at tage stilling ud fra så *skal* debattørerne netop vise hinandens argumenter opmærksomhed - kreativt eller ej. Mange danskere har fået nok af den art politiker-argumentation hvor man undviger modargumenter på enhver måde. Det sker typisk ved hjælp af uærlighed og undvigelse, og således også her.

F.eks. har DLF skrevet at de har "tilbudt at tilbringe al arbejdstiden på skolen". Dertil svarer KL med en gul seddel: "Varm luft! Det er allerede muligt. Lærerne vil bare ikke." Her må man undre sig. At det "allerede er muligt", er irrelevant. At det er muligt, er jo ikke det samme som at lærerne vil gøre det (i øvrigt er det også meget tvivlsomt om det faktisk er muligt. De fleste skoler har langt fra arbejdspladser nok til at alle lærere kan arbejde på skolen hele dagen). Men altså: Lærerne siger de har tilbudt det, så vil de vel også gøre det - nu. KL's "svar" herpå er en ubegrundet benægtelse af det lærerne siger (nemlig at de gerne vil arbejde på skolen hele dagen). Når påstand på den måde står mod påstand uden medfølgende begrundelser, må man som borger føle sig svigtet og frustreret. Hvem har ret? KL påstår uden videre at DFL's udsagn er "varm luft", men skylder at dokumentere det.

<div>ikke</div> Lærerne har flyttet sig langt Hvorfor insisterer KL så på at lockoute lærerne og forhindre børnene i at få undervisning?	
KL har krævet:	Lærerne har tilbudt:
At lærerne underviser flere timer.	↔ Lærerne har tilbudt at undervise 25 hele timer om ugen i sammenhængende forløb. Det er 25 pct. mere end i dag.
At skolelederen bestemmer, hvor meget forberedelsestid den enkelte lærer har.	↔ Lærerne har accepteret kravet. Vi vil blot sikre, at skolelederen er garanteret en pulje til fordeling blandt lærerne.
At lærerne tilbringer mere tid på skolen.	↔ Lærerne har tilbudt at tilbringe al arbejdstiden på skolen.
At lærernes arbejdstidsregler	↔ Lærerne har tilbudt at arbejde

Optisk bedrag! DLF kelder elevpauser for undervisning. Men der er ikke en reel ekstra undervisningstime i forslaget.

Usandt! DLF kræver 2 min. pr. elev pr. lektion til forberedelse = 2,3 mia. kr. i merudgifter til det danske samfund.

Varm luft! Det er allerede muligt. Lærerne vil bare ikke.

Nej! At lærernes arbejdstidsregler "normaliseres", så de ikke dikterer, hvad

KL's annonce der med gule Post-its vil dementere lærernes syn på sagen. Men når påstand på den måde står mod påstand uden medfølgende begrundelser, må man som borger følge sig svigtet og frustreret. Hvem har ret? Kilde:kl.dk

I DLF's annonce står også at KL har krævet at "skolelederen bestemmer, hvor meget forberedelsestid den enkelte lærer har", og DLF skriver så: "Lærerne har accepteret kravet. Vi vil blot sikre at skolelederen er garanteret en pulje til fordeling mellem lærerne." Hertil svarer KL på sin gule seddel: "Usandt! DLF kræver 2 min. pr. elev pr. lektion til forberedelse = 1,3 mia. kr. i merudgifter til det danske samfund." At DLF's krav er for dyrt, berettiger vel ikke den anklage at det er "usandt" hvad de her siger. Og hvis kravet er for dyrt efter KL's mening, kunne KL så ikke f.eks. sige: "Nej, så meget kan vi ikke give, men vi kan give ét min. pr. elev pr. lektion"? Når man intet får af den slags, virker udsagnet ikke som oplysning for den tænksomme og tvivlende del af befolkningen

der jo gerne ville vide om der dog ikke skulle foreligge en kompromismulighed mellem de to organisationer - en ordning der måske kunne give begge parter det der er vigtigst for dem: KL kunne sikre at det er lederen der fordeler forberedelsestiden, og DLF kunne sikre at der er grænser for hvor meget forberedelsen kan beskæres. Hvorfor affejer KL den tankegang?

KL's vægtige argumenter overskygges af arrogance

Når KL's repræsentanter citeres i medierne, er det også oftest med fokus på at lærerne ikke er samarbejdsvillige. Og det egentlig til trods for at KL også ligger inde med vægtige argumenter for egen sag. Eksempelvis indeholdt KL-formandens, borgmester Erik Nielsens, beretning ved Kommunalpolitisk Topmøde 2013 i Aalborg d. 20.3. en del passager som var udtryk for nuanceret rimelighed. Bl.a. denne: "Tiden er løbet fra firkantede regler om, hvor meget forberedelsestid der skal være til hver undervisningstime - uden skelen til tyngde i faget, elevernes klassetrin eller lærernes erfaring." Det er et synspunkt som et flertal af danskere antagelig ser det troværdige i. Det gør mange lærere sikkert også, og det var det KL burde have satset på.

Men det var ikke det der blev citeret i medie billedet. Det var derimod fornærmelse og hån - som her: "Danmarks Lærerforening har hele tiden haft "nej-hatten" på og ikke villet forhandle sig til en fremtid, hvor skolen indrettes efter børnene - ikke lærerforeningen." Og endnu værre: "Alternativet er at give køb på vore børns fremtid for at få fred for en fagforening, der er fanget i en tidslomme fra forrige århundrede."

Formanden burde have holdt sig fra at fortælle de danske lærere at deres forening ikke repræsenterer deres interesser. Det virker nemlig ikke specielt troværdigt at komme udefra og sige til en gruppe eller befolkning: "Lad være med at høre på jeres valgte repræsentanter, lyt hellere til os" - det vil typisk bare styrke gruppens opbakning til repræsentanterne, ikke svække den. Ligeledes er trods nok den typiske reaktion hvis man får at vide at man er "fanget i en tidslomme fra forrige århundrede". Udsagn som disse har sandsynligvis styrket lærernes solidaritet med Bondo og også fremstillet KL som usympatiske i andre modtageres øjne.

Ganske vist kan man få bifald fra sine egne ved at udtrykke ringeagt for sin modpart, men det er sjældent noget der overbeviser modpartens tilhængere eller folk med bevægelige meninger ude blandt vælgerne.

Alligevel demonstreres en lignende strategi af KL's næstformand Erik Fabrin i et indlæg i Politiken den 12.4.: "Den danske model duer åbenbart kun, hvis den tager udgangspunkt i Danmarks Lærerforenings forstokkede udviklingsopfattelse." Det er samme, lidt barnlige aggression og forsøg på at sige at DLF ikke er lærernes sande repræsentanter.

KL-formand Erik Nielsen siger bl.a. at lærerne er "fanget i en tidslomme fra forrige århundrede" og at DLF hele tiden har haft "nej-hatten" på. Udsagn som disse har sandsynligvis styrket lærernes solidaritet med Bondo og også fremstillet KL som usympatiske i andre modtageres øjne. Foto: Anita Graversen

Aggression er en taberstrategi

Fabrin er opbragt over at Bondo har appelleret til Folketinget om at komme med et "balanceret indgreb". Og han raser fordi Bondo har sagt at en folkeskolereform med begejstring og engagement "får man altså ikke, hvis man tryner lærerne og kun tilgodeser den ene part". Dette kalder Fabrin en "slet skjult trussel". Men faktisk er det en ganske sandsynlig forudsigelse. Når Fabrin - som bykonge, virksomhedsejer og formand for alt muligt - har gennemtrumfet sin vilje over for en gruppe medarbejdere, er det nok også gået ud over deres motivation. I serien "Borgen" var der en episode hvor Birgitte Nyborgs værste rival midt i en tv-debat kogte over og overfusede hende med personlig hån. Effekten var kontant: stort sympatitab for ham, stor fremgang for Nyborg. Den scene bør være fast pensum på KL's interne kurser fremover.

Gymnasielærerne bliver Fabrin heller ikke venner med lige med det samme. Lærerne bør nemlig "ligesom gymnasielærerne" sige "at nu anerkender vi, at ledelsesretten ligger hos arbejdsgiveren og ikke hos de faglige organisationer". Men at gymnasielærerne som gruppe skulle have anerkendt noget der ligner det man nu vil have lærerne til, er usandt, og det véd Fabrin formentlig. Jo, medlemmerne af paraplyorganisationen AC, som forhandlede den samlede overenskomst bl.a. på gymnasielærernes vegne, har sagt ja til den - men gymnasielærerne selv har hele tiden været massivt imod, og af dem stemte faktisk 85 procent nej til overenskomsten, trods den klækkelige lønstigning som den indebar.

Mere generelt kan man spørge: Hvorfor siger KL gang på gang at lærerne skal komme tilbage til forhandlingsbordet - samtidig med at de siger at der ikke er noget at forhandle om: Det er alt eller intet når det gælder ledelsesretten, og "vi flytter os ikke" som Fabrin siger (13.4.) - der er "kun én løsning - og den er at lærerne giver efter" ved at "komme tilbage på deres grædende knæ". Hvordan harmonerer det med at man vil have lærerne tilbage til forhandling?

I serien "Borgen" var der en episode hvor Birgitte Nyborgs værste rival midt i en tv-debat kogte over og overfusede hende med personlig hån. Effekten var kontant: stort sympatitab for ham, stor fremgang for Nyborg. Det samme sker når KL's ledelse håner lærerne og truer med at tryne dem. Foto: DR

Vestager sætter også troværdigheden på spil

Virkelighedens Birgitte Nyborg er, kunne man mene, De Radikales Margrethe Vestager. Hun har stil, og hun holder den. Hun serverer alt med et smil - så man først opdager klare tilfælde af arrogance og manipulation et stykke tid senere. Et godt eksempel er hendes udsagn til Berlingske i starten af marts. "Jeg oplever, at der bliver skabt myter," siger hun. Hvilke er det så? Jo, "Danmarks Lærerforening antyder i deres kampagner, at lærerne med regeringens reformudspil ikke får tid til forberedelse". Men dette er en forvansket udgave af hvad modparten siger og mener. DLF har udtrykt frygt for at der bliver *mindre* tid til forberedelse. Det er noget helt andet end hvis de havde sagt at de *slet* ikke får forberedelsestid. Det første synspunkt er plausibelt. Det andet er ikke plausibelt - men det er det som Vestager tillægger dem.

Også en anden lille, diskret uærlighed lister Vestager ind. Det at helhedsskolen, med flere klasses timer, vil gå ud over lærernes forberedelsestid (hvilket er hvad lærerne *faktisk* frygter, altså ikke at de *slet* ingen forberedelse vil få - som Vestager ellers påstår), "det kan jeg ikke se noget argument for," siger hun. "Med vores udspil vil nogle lærere forberede sig i længere tid, andre i kortere" - osv. Men vil helhedsskolen, med dens øgede antal undervisningstimer, ikke indebære at der alt i alt bliver færre forberedelsestimer? Selvfølgelig vil den det.

Det er jo også det der er hele øvelsen i KL's forhandlinger med lærerne. Hvorfor vedgår Vestager ikke dette åbenlyse matematiske faktum? Det er en del af den Christiansborg-epidemi der består i at man ikke kan indrømme noget som helst, selv ikke det mest oplagte faktum hvis det kan udgøre et argument imod éns politik? Det er en skam, for dermed er denne troværdige politiker på vej et sted hen hvor hun senere kan anklages for at have fordrejet sandheden.

Vestager siger at helhedsskolen ikke nødvendigvis indebærer mindre forberedelsestid til lærerne. Men hvordan kan det undgås når antallet af undervisningstimer øges uden at antallet af forberedelsestimer også gør det? Det er uærligt. Foto: Jens Nørgaard Larsen

Corydon er et niveau over

Der er andre i aksen mellem KL og regeringen der holder stilen. Bjarne Corydon er efter manges mening dukkeføreren i dramaet. Det interessante ved ham er at han både i sit embede og i sin retoriske performance har været et niveau over de fleste af sine allierede (der godt nok også har været kiksede). Han var f.eks. i samråd i Finansudvalget den 3.4. og klarede sig fortræffeligt med en gennemarbejdet påvisning af at de krav som man nu stiller om afskaffelse af arbejdstidsregler, har været stillet af stat og kommune lige siden 1990'erne - uden held og endda med de samme argumenter og udtryk som i dag, bl.a. det at lærernes arbejdsforhold skal "normaliseres".

Han slog også fast at der ikke er noget unormalt ved at stat og kommune taler sammen om arbejdsgavernes krav. En dygtigt udført undvigemanøvre, for det er jo heller ikke dét man har anklaget ham for - men derimod at der skulle være en politisk-strategisk aftale om at KL skal være ubøjelig, og derefter skal regeringen (= Corydon) gribe ind på KL's side. Koordinerede overenskomststønsker mellem stat og kommune er én ting; fælles drejebog for konflikt mellem kommune og regering er en anden.

Hele "normaliserings"-snakken er også på samme måde en tilsløring af en afgørende forskel. Det handler om at det skal være "normalt" at lederen frit kan bestemme hvilke arbejdsopgaver en medarbejder skal udføre - om Jensen f.eks. skal sidde i kassen eller arbejde på lageret. Men med hensyn til lærernes arbejdsopgaver, undervisning og forberedelse, forholder det sig ikke på denne "normale" måde. Al undervisning *forudsætter* nemlig forberedelse i en eller anden grad hvorimod en times arbejde i kasse ikke forudsætter noget arbejde på lageret. Derfor er det at lede arbejdet på skoler ikke helt sammenligneligt med det at lede arbejdet på de fleste "normale" arbejdspladser. Og derfor er det manipulerende at snakke om "normalisering" af ledelsesforholdene på skoler - hvis man dermed mener at ledelsen helt frit skal kunne bestemme over medarbejdernes forberedelse.

Men Bjarne Corydon har i månedsvis uanfægtet gennemført disse manipulationer (der altså består i at tilsløre afgørende forskelle). Hans uanfægtethed virker faktisk ganske monumental - når man tænker på det pres der er på ham. Der er både arbejdspresset, presset fra at meningsmålinger stiller hans parti så elendigt som de gør (kun én procent af skolelærere vil nu stemme på S, hører man) - og fra at han er udsat for en eksempelløs hetz i debatindlæg, karikaturtegninger m.v. (nogen vil sige forsøg på karaktermord). Han

holder stilen og forfalder, modsat sine drabanter i KL, ikke til barnligt fornærmet aggression der for alvor skader sagen.

Disse egenskaber kan være med til at forklare at han i et rundspørge blev bedømt som regeringens mest troværdige minister. Sådan lyder han også. Og al beskyldning preller af på ham som om han har bøffelhud over det hele.

Bjarne Corydon har i månedsvis uanfægtet gennemført manipulationer der består i at tilsløre detaljerne i hvad f.eks. "normalisering af lærernes arbejdsvilkår" egentlig betyder. Foto: Jens Nørgaard Larsen

Sejren bliver dyrekøbt

KL kunne sagtens fremlægge redelige argumenter med saglig vægt frem for aggression. Stivheden i det eksisterende system ville de fleste, også skeptikere, nok medgive - hvis de fik sagen grundigt forklaret, vel at mærke hvis det ikke havde præg af tøsesur aggression eller af karaktermordforsøg på lærerne og deres arbejdsmoral. Man kunne desuden spille det ærlige kort og forklare åbent hvorfor alle i den offentlige sektor faktisk skal til at yde mere for pengene.

Det er endvidere sandt at også DLF har argumenteret fornærmet og aggressivt meget af tiden, og også de har fået deres tekstforfattere til at stramme skruen ud over det rimelige - f.eks. ved at tale om "tvungen heldagsskole". Nej, det hedder *helhedsskole*, og al skole er vel "tvungen"? Men deres påstand om KL's ultimatum-taktik er gået hjem. Og DLF har ikke samme problem med at bevare velvilje, overbevisningsevne og troværdighed fordi de ikke er arbejdsgiveren, men de ansatte - som kan trynes og som vil blive det. Men den sejr for regeringen og KL bliver dyrekøbt målt i arbejdsklima og sympati.

*Også DLF har argumenteret fornærmet og aggressivt under lockouten - f.eks. ved at tale om "tvungen heldagsskole" ... Det hedder *helhedsskole*, og al skole er vel "tvungen"? Men DLF har ikke samme problem med at bevare velvilje, overbevisningsevne og troværdighed fordi de ikke risikerer at ligne en trynende overmagt. Foto: Folkeskolen.dk*

FORFATTERNE

Marie Hyldgaard Kjeldsen, lærer og stud. pæd. phil

Stig Skov Mortensen, BA, filosofi og stud. pæd. phil

Steen Nepper Larsen, lektor ved Institut for Uddannelse og Pædagogik (DPU), Århus Universitet, medlem af bestyrelsen for Sophia - tænketank for pædagogik og dannelse

Anders Bondo Christensen, formand for Danmarks Lærerforening og formand for Kommunale Tjenestemænd og Overenskomstansatte

Dennis Kristensen, uddannet portør, siden 2002 forbundsformand for Fag og Arbejde (FOA), tidl. Forbundet af Offentligt Ansatte

Søren Søndergaard, medlem af EU-Parlamentet, faglærer, metalarbejder og tidligere folketings- og byrådsmedlem for Enhedslisten

Erik Schmidt, lærer og ledelsesmedlem af Sophia - tænketank for pædagogik og dannelse, leder af forlaget Fjordager

Christian Kock, professor i retorik på Københavns Universitet, Institut for medier, erkendelse og formidling

Lissie Thording, lærer, cand. pæd., pensionist